

Gwaith Tîm: Hyfforddiant i Lywodraethwyr (Cymru)

This item contains selected online content. It is for use alongside, not as a replacement for the module website, which is the primary study format and contains activities and resources that cannot be replicated in the printed versions.

About this free course

This free course is an adapted extract from the Open University course .

This version of the content may include video, images and interactive content that may not be optimised for your device.

You can experience this free course as it was originally designed on OpenLearn, the home of free learning from The Open University –

There you'll also be able to track your progress via your activity record, which you can use to demonstrate your learning.

Copyright © 2015 The Open University

Intellectual property

Unless otherwise stated, this resource is released under the terms of the Creative Commons Licence v4.0 http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.en_GB. Within that The Open University interprets this licence in the following way:

www.open.edu/openlearn/about-openlearn/frequently-asked-questions-on-openlearn. Copyright and rights falling outside the terms of the Creative Commons Licence are retained or controlled by The Open University. Please read the full text before using any of the content.

We believe the primary barrier to accessing high-quality educational experiences is cost, which is why we aim to publish as much free content as possible under an open licence. If it proves difficult to release content under our preferred Creative Commons licence (e.g. because we can't afford or gain the clearances or find suitable alternatives), we will still release the materials for free under a personal end-user licence.

This is because the learning experience will always be the same high quality offering and that should always be seen as positive – even if at times the licensing is different to Creative Commons.

When using the content you must attribute us (The Open University) (the OU) and any identified author in accordance with the terms of the Creative Commons Licence.

The Acknowledgements section is used to list, amongst other things, third party (Proprietary), licensed content which is not subject to Creative Commons licensing. Proprietary content must be used (retained) intact and in context to the content at all times.

The Acknowledgements section is also used to bring to your attention any other Special Restrictions which may apply to the content. For example there may be times when the Creative Commons Non-Commercial Sharealike licence does not apply to any of the content even if owned by us (The Open University). In these instances, unless stated otherwise, the content may be used for personal and non-commercial use.

We have also identified as Proprietary other material included in the content which is not subject to Creative Commons Licence. These are OU logos, trading names and may extend to certain photographic and video images and sound recordings and any other material as may be brought to your attention.

Unauthorised use of any of the content may constitute a breach of the terms and conditions and/or intellectual property laws.

We reserve the right to alter, amend or bring to an end any terms and conditions provided here without notice.

All rights falling outside the terms of the Creative Commons licence are retained or controlled by The Open University.

Head of Intellectual Property, The Open University

Contents

Cyflwyniad	4
Cyflwyniad	4
Deilliannau dysgu	5
1 Cyrff llywodraethu a 'gwaith tîm'	7
1 Cyrff llywodraethu a 'gwaith tîm'	7
1.1 Gweithio mewn tîm fel llywodraethwr	9
1.2 Rolau timau	12
2 'Partneriaeth â rhieni a gofalwyr'?	15
2 'Partneriaeth â rhieni a gofalwyr'?	15
2.1 Meddwl am 'weithio mewn partneriaeth'	16
2.2 Pam y dylid cydweithio?	17
3 Safbwyntiau gwahanol	27
3 Safbwyntiau gwahanol	27
3.1 Cydnabod mai unigolion yw rhieni a gofalwyr	27
3.2 Deall pam y mae rhai rhieni a gofalwyr yn penderfynu peidio â bod yn 'bartneriaid'	28
3.3 Gweithio gyda rhieni a gofalwyr 'heriol'	29
3.4 Cydnabod strwythurau teuluol	30
4 Gwaith tîm ac arweiniad	33
4 Gwaith tîm ac arweiniad	33
4.1 Pwysigrwydd arweinyddiaeth	33
4.2 Pwysigrwydd timau	36
4.3 Gwerthoedd a chredoau yng nghyd-destun gwaith tîm	37
4.4 Rhoi hyn ar waith	38
5 Cwis bathodyn gorfodol	46
5 Cwis bathodyn gorfodol	46
6 Casgliad	48
6 Casgliad	48
Cyfeirnodau	49
Acknowledgements	50

Cyflwyniad

Cyflwyniad

Mae llywodraethwyr ysgol yn chwarae rôl hanfodol yn system addysg Cymru fel rhan o dîm ehangach sy'n gweithio tuag at yr un nod: sicrhau bod plant yng Nghymru yn cael addysg ardderchog.

Cyfeillion beirniadol a phartneriaid ysgol yw llywodraethwyr ysgol, i bob diben. Mae eu gwaith eang yn cynnwys meysydd fel strategaeth, polisi, cyllidebu, cyflawniad, diogelu, llesiant a staffio. Er y gall pob corff llywodraethu amrywio, mae gan bob un ohonynt gyfres o gyfrifoldebau a nodau penodol. Drwy gydol y cwrs hwn, mae 'llywodraethwr ysgol' wedi'i gwtogi i 'llywodraethwr'.

Mae pwerau a dyletswyddau'r corff llywodraethu yn cynnwys (Llywodraeth Cymru, 2013):

- darparu safbwynt strategol – gosod y fframwaith y mae'r pennaeth a'r staff yn ei ddilyn wrth redeg yr ysgol; pennu nodau ac amcanion; cytuno ar bolisïau, targedau a blaenoriaethau ar gyfer cyflawni'r amcanion hyn; monitro a gwerthuso
- bod yn gyfaill beirniadol – darparu cymorth a her i'r pennaeth a'r staff, gan geisio gwybodaeth ac eglurder
- sicrhau atebolrwydd – egluro penderfyniadau a chamau gweithredu'r corff llywodraethu i unrhyw un sydd â diddordeb dyls

Mae yna nifer o agweddau ar rôl llywodraethwr, ac mae gan bob llywodraethwr ystod eang o sgiliau, profiad a gwybodaeth i'w cynnig i'r rôl. Mae gwaith eich corff llywodraethu yn defnyddio'r ystod eang honno o sgiliau a phrofiad. Mae ysgolion ac addysg plant yng Nghymru yn elwa'n fawr ar waith llywodraethwyr, sydd, i bob diben, yn wirfoddolwyr medrus di-dâl.

Mae llywodraethwyr yn cydweithio â'i gilydd, gyda staff yr ysgol, rhieni a gofalwyr, disgyblion, y gymuned leol, yr awdurdod lleol, y consortia rhanbarthol â'r ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu addysg yng Nghymru. Felly, mae gwaith tîm yn rhan hollbwysig o'r gwaith o ddatblygu a chynnal corff llywodraethu llwyddiannus. Mae'r cwrs hwn yn gyfle i chi fyfrio ar eich profiadau chi eich hun o weithio mewn tîm, ystyried enghreifftiau o waith tîm mewn ysgolion, a myfrio ar arweinyddiaeth a pherthnasedd gwaith tîm i'ch profiad chi eich hun fel llywodraethwr.

Deilliannau dysgu

Ar ôl astudio'r cwrs hwn, dylech allu gwneud y canlynol:

- egluro rôl timau mewn cyd-destun addysgol
- deall pwysigrwydd gweithio mewn 'partneriaeth' ag eraill mewn cyd-destun addysgol
- cymhwyso'r wybodaeth y byddwch yn ei meithrin i'ch rôl a'ch gwaith fel llywodraethwr.

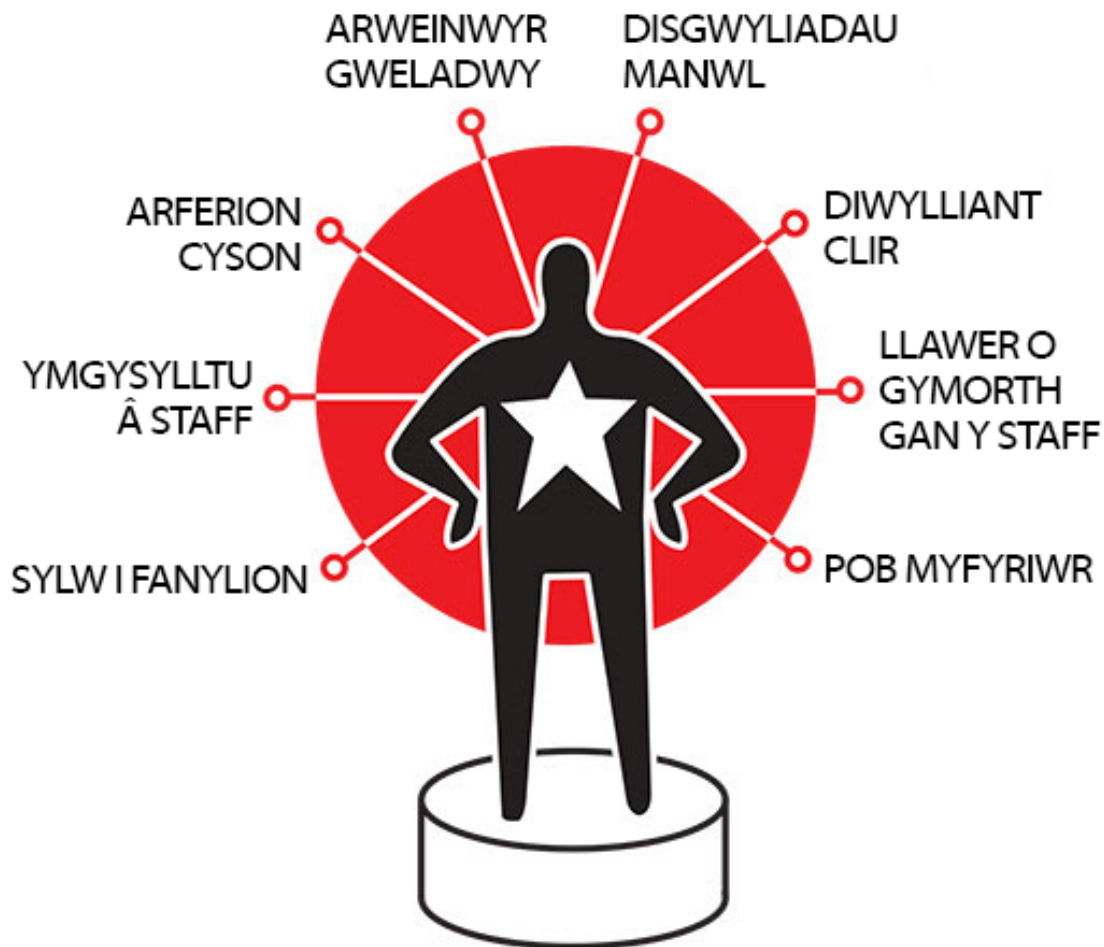
1 Cyrff llywodraethu a 'gwaith tîm'

1 Cyrff llywodraethu a 'gwaith tîm'

Mae'r adran hon o'r cwrs yn archwilio'r term 'gwaith tîm' ac mae'n gyfle i chi fyfyrrio ar eich profiadau chi eich hun o weithio mewn tîm.

Mae cryn dipyn wedi'i ysgrifennu am dimau a grwpiau: y gwahaniaeth rhyngddynt a pha mor effeithiol y maent yn gweithio. At ddiben y cwrs hwn, defnyddiwn y diffiniad sy'n disgrifio tîm fel grŵp sy'n uno'r aelodau tuag at gyflawni amcanion cyffredin (Bennet, 1994).

Mae gwaith tîm yn digwydd mewn nifer o sefyllfaoedd gwahanol ac mewn rhannau gwahanol o'n bywyd. Efallai ein bod yn gweithio mewn tîm bob dydd, neu fel digwyddiad untro. Mae enghreifftiau o waith tîm yn amrywio o gynllunio gwyliau gyda theulu neu ffrindiau, cynllunio digwyddiad gyda chydweithwyr yn y gwaith, ymateb i argyfwng, cydweithio i bennu cyllideb neu gymryd rhan mewn cyfarfod, i gyflawni newid mewn polisi llywodraeth leol neu genedlaethol.

Ffigur 1 Nodweddion cyffredin mewn ysgolion llwyddiannus.

Nododd Mark Gardner o Gymdeithas Genedlaethol y Llywodraethwyr fod creu corff llywodraethu llwyddiannus, fel unrhyw dîm arall, yn ymwneud â sicrhau cydbwysedd ac amrywiaeth o ran sgiliau a phrofiad. Hefyd, mae angen i'r llywodraethwyr gydweithio fel rhan o dîm (Young-Powell, 2016).

1.1 Gweithio mewn tîm fel llywodraethwr

Rolau a chyfrifoldebau llywodraethwyr ysgol

Canllawiau a gwasanaethau

Canllaw i'r gyfraith i lywodraethwyr ysgolion

Canllaw i lywodraethwyr ysgolion ar rôl a chyfrifoldebau cyrff llywodraethu ysgolion.

Hyfforddiant i glercod cyrff llywodraethu ysgolion: canllawiau

Canllawiau i awdurdodau lleol ar beth i gynnwys mewn hyfforddiant.

Hyfforddiant i lywodraethwyr ysgolion: deall data ysgolion

Canllawiau i awdurdodau lleol ar beth i gynnwys mewn hyfforddiant.

Hyfforddiant i gadeiryddion llywodraethwyr: canllawiau

Canllawiau i awdurdodau lleol ar beth i gynnwys mewn hyfforddiant.

Hyfforddiant sefydlu ar gyfer llywodraethwyr ysgol: canllawiau

Canllawiau i awdurdodau lleol ar beth i gynnwys mewn hyfforddiant ar gyfer llywodraethwyr newydd.

Hyfforddiant gorfodol ar gyfer llywodraethwyr a chlercod ysgolion: canllawiau

Manylion hyfforddiant sydd ei angen, pryd dylid ei gwblhau a phwy sy'n ei ddarparu.

Proses ffedereiddio ysgolion a gynhelir: canllawiau ar gyfer cyrff llywodraethu ac awdurdodau lleol

Cyngor a gwybodaeth ar sefydlu un corff llywodraethu ar draws sawl ysgol.

Adroddiadau blynyddol Llywodraethwyr: canllawiau

Canllawiau i ysgolion a chyrff llywodraethu ar beth y mae'n rhaid ei gynnwys mewn adroddiadau blynyddol.

Elusennau ac ymddiriedolwyr elusennau: canllawiau i lywodraethwyr ysgolion

Canllawiau i helpu llywodraethwyr ysgol i ddilyn y gyfraith a gweithio'n effeithiol.

Gwybodaeth ar gyfer cyrff llywodraethu ysgolion: coronafeirws

Sut bydd cyrff llywodraethu yn gweithredu tra bod ysgolion ar gau yn ystod y pandemig.

Ffigur 2 [Adnoddau i lywodraethwyr](#) ar wefan Llywodraeth Cymru.

Mae cyrff llywodraethu yn cynnwys unigolion sy'n defnyddio eu gwybodaeth, profiad a chymhellion eu hunain. Daw llywodraethwyr o sefydliadau gwahanol a gallant fod wedi'u hethol neu eu hapwyntio i'r corff llywodraethu. O fewn y corff llywodraethu mae yna hefyd

gyfres o is-dimau, a grëir at ddibenion penodol; gallai'r rhain fod yn bwyllgorau statudol, neu rai sy'n diwallu anghenion penodol ysgol unigol. Gall pwyllgorau cyrff llywodraethu gwmpasu meysydd fel materion personél a chyllid, cyflawniad, derbyniadau, llesiant a lles, safle, y cwricwlwm, neu strategaeth.

Mae Gweithgaredd 1 yn gofyn i chi feddwl am y priodoleddau a'r gweithredoedd a ddisgwylir gan lywodraethwyr ysgol, a'r hyn a all fod yn gyffredin rhyngddynt.

Gweithgaredd 1 : Llywodraethwyr a gwaith tîm

Caniatewch 10 munud

Edrychwch ar y rhestr isod. Pa briodoleddau a gweithredoedd a fyddai'n ddisgwyliedig gennych fel llywodraethwr? A allwch nodi thema gyffredin o ran y priodoleddau a'r gweithredoedd rydych wedi'u dewis?

Interactive content is not available in this format.

Discussion

Mae'r datganiadau wedi'u haddasu o'r *Llawlyfr i Lywodraethwyr Ysgolion yng Nghymru* (Gwasanaethau Governors Cymru, 2019) ac maent yn rhan o Egwyddorion Ymddygiad i Lywodraethwyr Ysgolion yng Nghymru. Gallwch gael rhagor o wybodaeth ar [wefan Gwasanaethau Governors Cymru](#).

Mae pob datganiad yn berthnasol i rôl llywodraethwr ac yn dangos bod gwaith tîm yn rhan bwysig o'ch gwaith fel llywodraethwr. Rydych yn cyfrannu drwy weithio gyda llywodraethwyr eraill, staff, rhieni a gofalwyr, a disgyblion i wneud y canlynol:

- pennu nodau ac amcanion ar gyfer yr ysgol
- cytuno ar bolisïau, targedau a blaenoriaethau ar gyfer cyflawni'r amcanion hyn
- monitro a gwerthuso er mwyn canfod a yw'r nodau, yr amcanion a'r blaenoriaethau hynny yn cael eu cyflawni.

Bydd pob corff llywodraethu yn cyflawni ei rôl yn y ffordd sydd fwyaf addas i anghenion yr ysgol unigol a'i disgyblion. Fodd bynnag, mae yna rai nodweddion cyffredin rhwng cyrff llywodraethu, er enghraifft:

- yr angen i greu pwyllgorau a pholisïau statudol
- cyfrifoldebau cyfreithiol
- penodi clerc i'r corff llywodraethu
- cael cyngor gan y Pennaeth cyn gwneud penderfyniadau

Caiff llawer o'ch gwaith fel llywodraethwr ei gyflawni mewn timau ac wrth weithio gydag eraill. Er bod rhai o'r datganiadau uchod yn ymwneud â chi fel unigolyn, mae angen i chi gydweithio ag eraill er mwyn eu cyflawni.

Cyn symud ymlaen i'r adran nesaf, sy'n ystyried rolau tîm, treuliwch ychydig funudau yn myfyrio ar y corff llywodraethu rydych yn aelod ohono.

Gweithgaredd 2: Eich corff llywodraethu

Caniatewch 10 munud

Treuliwch ychydig funudau yn myfyrio ar y corff llywodraethu rydych yn aelod ohono ac ystyriwch y cwestiynau canlynol:

- Pa strwythur y mae'r corff llywodraethu wedi ei fabwysiadu?
- Pa bwyllgorau rwy'n ymwneud â nhw?
- Beth yw cylch gwaith y pwyllgorau hynny?
- Pa hyfforddiant rwyf wedi'i gwblhau a gyda phwy?
- Pa 'fath' o lywodraethwr ydw i?

Ymhlith yr enghreifftiau mae rhiant-lywodraethwr, athro-lywodraethwr, staff-lywodraethwr, llywodraethwr awdurdod lleol, pennaeth fel llywodraethwr, llywodraethwr cymunedol, llywodraethwr cymunedol ychwanegol, llywodraethwr sylfaen, disgybl-lywodraethwr cyswllt, llywodraethwr partneriaeth neu noddwr-lywodraethwr

Ar ôl myfyrio ar y cwestiynau, treuliwch ychydig funudau yn nodi eich ymatebion i bob cwestiwn yn y blwch testun isod.

Gallwch lawrlwytho'r nodiadau y byddwch yn eu gwneud drwy ddefnyddio'r blwch 'lawrlwytho atebion', a fydd yn ymddangos pan fyddwch yn cadw sylw am y tro cyntaf yn ystod y cwrs hwn.

Provide your answer...

Discussion

Mae gan bob corff llywodraethu strwythur sy'n adlewyrchu anghenion y gymuned ysgol y mae'n ei chynrychioli. Fodd bynnag, mae yna rai gofynion statudol y mae'n rhaid i gyrff llywodraethu eu bodloni mewn perthynas â phwyllgorau a pholisïau, gan gynnwys:

- pwyllgor disgyblu a diswyddo staff
- pwyllgor apeliadau disgyblu a diswyddo staff
- pwyllgor disgyblu disgyblion a gwaharddiadau
- panel dethol y Pennaeth a'r Dirprwy Bennaeth
- Arfarnwyr Rheoli Perfformiad Pennaeth ac Arfarnwr/Arfarnwyr Apeliadau
- adolygu cyflogau ac apeliadau'n ymwneud ag adolygu cyflogau
- cwynion ac apeliadau cwynion
- medrusrwydd ac apeliadau medrusrwydd
- gweithdrefnau cwyno.

Bydd gan bob corff llywodraethu ddogfen gyfeirio sy'n pennu ei bwerau a'i ddyletswyddau, ei safle yn y strwythur adrodd, nifer gofynnol y llywodraethwyr. Rhaid adolygu hyn y flynyddol.

Gallwch gael rhagor o wybodaeth am y rhain yng nghanllawiau Llywodraeth Cymru ar [hyfforddiant sefydlu](#) a [llywodraethiant ysgolion](#).

Gall y cyhoedd weld pob blog ar y cwrs hwn. Gallwch benderfynu p'un a ydych am i ddysgwyr eraill roi sylw ar eich blogiau.

Ar ôl i chi fyfrio ar eich corff llywodraethu eich hun a'ch gwaith fel llywodraethwr, mae'r adran nesaf yn ystyried rolau timau.

1.2 Rolau timau

Mae'r adran hon yn rhoi rhywfaint o gefndir am rolau timau. Wrth i chi weithio drwyddi, meddylwch am y gwaith rydych yn ei wneud mewn timau a'r gwaith rydych wedi ei wneud gydag eraill, boed hynny fel rhan o gorff llywodraethu neu fel arall.

Ymchwil Belbin (1981) yw'r darn o waith y dyfynnir ohono fwyaf yng nghyd-destun gwaith tîm. Er bod y gwaith hwn wedi'i ddatblygu a'i fireinio dros y blynyddoedd, mae'n dal i fod yn sail i ymchwil a gwaith ysgrifenedig ar waith tîm. Mae Belbin yn nodi naw clwstwr o ymddygiadau, neu rolau, mewn tîm. Mae'n awgrymu bod unigolion yn fwy effeithiol os cânt chwarae'r rolau y mae eu sgiliau'n fwyaf addas iddynt neu y maent yn fwyaf awyddus i'w chwarae, ond gallant fabwysiadu rolau eraill ar wahân i'r rhai a ffefrir ganddynt os oes angen.

Mae yna agweddau cadarnhaol a negyddol ar y naw rôl. Cliciwch ar bob un ohonynt i gael rhagor o fanylion:

Interactive content is not available in this format.

Nid yw gweithio mewn tîm bob amser yn hawdd, ond mae iddo nifer o fuddiannau. Mae'n darparu strwythur ac yn ffordd o ddod â phobl sydd â chymysgedd o sgiliau a gwybodaeth ynghyd. Mae hefyd yn annog y broses o gyfnewid syniadau, creadigrwydd, cymhelliant a gwaith craffu, a gall helpu i wella ansawdd, cyflawniad a phrofiad yn yr ysgol. Dylech nawr roi cynnig ar Weithgaredd 3.

Gweithgaredd 3: Myfrio ar rolau timau

Caniatewch 5 munud

Ar ôl dysgu am yr amrywiaeth o rolau timau sy'n bodoli, treuliwch ychydig funudau yn myfrio ar eich cyfraniad at eich corff llywodraethu a thimau eraill rydych yn rhan ohonynt. Pa un o'r naw rôl uchod y byddai'n well gennych ei mabwysiadu? A ydych yn ymgymryd â rolau gwahanol yn dibynnu ar y tîm rydych yn gweithio ynddo?

Ar ôl myfrio ar y cwestiynau, treuliwch ychydig funudau yn nodi eich ymatebion i bob cwestiwn yn y blwch testun isod.

Gallwch lawrlwytho'r nodiadau y byddwch yn eu gwneud drwy ddefnyddio'r blwch 'lawrlwytho atebion', a fydd yn ymddangos pan fyddwch yn cadw sylw am y tro cyntaf yn ystod y cwrs hwn.

Provide your answer...

Discussion

Nid oes yr un ateb cywir i'r gweithgaredd hwn: ei ddiben yw eich helpu i grynhoi eich meddyliau am eich cyfraniadau at dimau, ac yn benodol y corff llywodraethu rydych yn aelod ohono. Efallai bod nifer o'r rolau a amlinellwyd gan Belbin yn berthnasol i chi,

neu efallai bod un rôl yn benodol yn sefyll allan. Gall meddwl am brofiadau a chyfraniadau blaenorol lywio eich ymddygiad nawr ac yn y dyfodol. Drwy ddeall eich dewisiadau eich hun, gallwch ddatblygu eich cyfraniadau at waith y corff llywodraethu, ei bwyllgorau a gwaith gyda staff, rhieni, gofalwyr a'r gymuned ehangach. Mae'r gallu i gydweithio ag eraill mewn tîm fel bod y pethau cywir yn cael eu cyflawni yn sgil bwysig.

Fel llywodraethwr, byddwch yn mynychu cyfarfodydd a phwyllgorau ac, o bosibl, yn cymryd rhan mewn gweithgoreu bach. Efallai y byddwch hefyd yn ymweld â'r ysgol er mwyn cael tystiolaeth uniongyrchol o ansawdd yr addysgu a'r dysgu, neu ymddygiad y disgyblion. Efallai y byddwch yn cyflwyno gwybodaeth i rieni a gofalwyr, neu'n cymryd rhan mewn arolygiad o'r ysgol ac yna'n llunio cynllun gweithredu mewn ymateb i'r adroddiad arolygu. Caiff pob un o'r tasgau hyn eu cwblhau drwy gydweithio ag eraill.

Yn y rhan hon o'r cwrs rydych wedi dysgu eich bod, drwy ymgymryd â'ch gwaith gwirfoddol fel llywodraethwr, yn ffurfio rhan o dîm o lywodraethwyr. Mae tîm y corff llywodraethu yn fwy effeithiol pan fydd yn gwneud y defnydd gorau posibl o sgiliau, profiadau a doniau ei lywodraethwyr unigol ac yn manteisio ar bob un o'u cryfderau fel tîm. Drwy ddeall eich cryfderau a'ch gwendidau eich hun fel aelod o dîm, gallwch wneud cyfraniad mwy effeithiol.

Fodd bynnag, pan fydd unigolion yn dod ynghyd i weithio fel tîm, mae angen rhyw faith o arweinyddiaeth. Mae angen hwyluso a goruchwyllo tîm, ac weithiau mae angen ffordd o reoli safbwyntiau croes. Mae rôl [Cadeirydd y Llywodraethwyr](#) yn fuddiol yn hyn o beth. Trafodir arweinyddiaeth ymhellach yn Adran 4.

Mae Adran 2 yn ystyried enghraifft bwysig o waith tîm mewn ysgolion yn fanylach: y cysyniad o weithio mewn 'partneriaeth' â rhieni a gofalwyr. Mae deall pam a sut y mae ysgolion yn gweithio gyda rhieni a gofalwyr yn eich helpu i ddatblygu eich arbenigedd fel llywodraethwr ac yn eich galluogi i fyfyrio ar y nifer o fathau gwahanol o dimau sy'n bodoli yng nghymuned eich ysgol.

2 'Partneriaeth â rhieni a gofalwyr'?

2 'Partneriaeth â rhieni a gofalwyr'?

Mae rhieni a gofalwyr yn chwarae rôl bwysig yn addysg eu plentyn. Mae ysgolion yn gweithio'n agos gyda rhieni a gofalwyr mewn perthynas â llesiant, datblygiad ac addysg pob plentyn sy'n mynychu eu hysgol. Datblygwyd yr ymadrodd 'partneriaeth â rhieni a gofalwyr' er mwyn adlewyrchu'r gydberthynas agos honno a'r cyfraniad y mae pob un ohonynt yn ei wneud at ddatblygiad ac addysg plentyn. Mae'r bartneriaeth o bwysigrwydd arbennig mewn lleoliadau blynyddoedd cynnar.

Ond beth yw partneriaeth? Mae'r term yn cael ei ddefnyddio bob dydd. Ar ei ffurf symlaf, mae partneriaeth yn golygu dau neu fwy o bobl (neu sefydliadau) yn cydweithio tuag at nod cyffredin. Gall y nodau hyn fod yn rhai hirdymor neu fyrdymor. Mewn gwirionedd, tîm yw partneriaeth, fel y'i diffinnir yn Adran 1.

Ym myd addysg, mae'r syniad o bartneriaeth rhwng rhieni neu ofalwyr ac ymarferwyr (a ddefnyddir yma i gyfeirio at y rheini a gyflogir fel staff addysgu yn yr ysgol) wedi bodoli ers nifer o flynyddoedd. Ar ddiwedd y 1970au, adolygodd adroddiad Warnock y ddarpariaeth ar gyfer plant ag anghenion addysgol arbennig yng Nghymru a Lloegr. Roedd yr adroddiad yn cynnwys pennod ddylanwadol sy'n dwyn y teitl 'Parents as partners' (CEEHCYP, 1978).

CHAPTER 9: PARENTS AS PARTNERS	
I DIALOGUE WITH PARENTS	
Information	152
Advice and support	153
Practical help	157
II A SINGLE POINT OF CONTACT	157
III RELIEF	159
CHAPTER 10: THE TRANSITION FROM SCHOOL TO ADULT LIFE	
I ASSESSMENT AND CAREERS GUIDANCE	
Assessment and re-assessment	164
Careers guidance	165
Preparation at school for the transition to adult life	167
Preparation for work	168

Ffigur 3 Dyfyniad o dudalen gynnwys Adroddiad Warnock.

Mae cryn dipyn o dystiolaeth wedi'i chasglu o arsylwadau ac astudiaethau academiaidd o ran gwerth partneriaeth o'r fath. Fodd bynnag, nid yw'n syniad syml: gall heriau godi pan fydd ymarferwyr a rhieni neu ofalwyr yn ceisio cydweithio'n agos er budd llesiant, datblygiad a dysgu plentyn. Yn benodol, gall rhai rhieni a gofalwyr fod yn betrusgar ynglŷn â dod yn bartneriaid; mae'n bosibl bod rhai eraill wedi cael profiadau cadarnhaol a negyddol o'r amgylchedd ysgol.

2.1 Meddwl am 'weithio mewn partneriaeth'

Mae dulliau agored a chynhwysol o weithio mewn partneriaeth wedi arwain at gydnabyddiaeth eang o bwysigrwydd rhieni a gofalwyr fel partneriaid ! ! yn enwedig yn ystod blynyddoedd cynharaf plant, pan fo cysylltiad agos rhwng gofal ac addysg. Mae deddfwriaeth addysgol hefyd wedi hwyluso cyfraniad rhieni a gofalwyr drwy roi mwy o lais iddynt fel 'defnyddwyr' gwasanaeth cyhoeddus.

Mae gweithio ar lefel gyfartal â rhieni a gofalwyr yn bwysig, felly hefyd y mae'r ddealltwriaeth nad yw'r ymarferwr na'r rhiant/gofalwr yn 'gwybod orau'. Mae gan bob un ohonynt safbwyntiau penodol ar blentyn sy'n ategu ei gilydd. Mae gweithio fel tîm i gefnogi datblygiad a chyfluoedd addysgol plentyn yn sicrhau bod y plentyn hwnnw'n cael y cyfle gorau posibl i wireddu ei botensial.

Gweithgaredd 4: Geiriau a chysyniadau sy'n gysylltiedig â'r syniad o 'bartneriaeth rhiant/gofalwr'

Caniatewch 10 munud

Meddylwch am y geiriau canlynol a nodwch y rhai y byddech yn eu cysylltu â phartneriaeth rhwng ymarferwr a rhiant/gofalwr. Yna, yn y blwch testun a ddarperir, nodwch y geiriau y gwnaethoch eu dewis.

- Cymryd rhan
- Cefnogi
- Cydweithio
- Ymgysylltu
- Ymgynghori
- Dealltwriaeth a rennir
- Parch
- Trafodaeth
- Gwybodaeth
- Profiad

Ar ôl myfyrio ar y cwestiynau, treuliwch ychydig funudau yn nodi eich ymatebion i bob cwestiwn yn y blwch testun isod.

Gallwch lawrlwytho'r nodiadau y byddwch yn eu gwneud drwy ddefnyddio'r blwch 'lawrlwytho atebion', a fydd yn ymddangos pan fyddwch yn cadw sylw am y tro cyntaf yn ystod y cwrs hwn.

Sylw

Mae pob un o'r geiriau yn berthnasol mewn rhyw ffordd. Nid yw'r bartneriaeth yn parhau yr un fath ac mae'n newid wrth i blentyn ddatblygu a symud ymlaen yn ei addysg. Yn ystod y blynyddoedd cynnar, mae'r bartneriaeth yn ymwneud â dealltwriaeth a rennir a thrafodaeth; yn ddiweddarach, mae'n aml yn datblygu'n gyfres fwy penodol o rolau a chyfrifoldebau.

Mae rhieni, gofalwyr ac ymarferwyr yn ystyried partneriaeth mewn ffyrdd gwahanol, ac mae'r ffordd y mae partneriaeth yn gweithio yn amrywio'n sylweddol: efallai na fydd yr hyn a ystyrir yn briodol mewn un maes yn addas mewn maes arall, ac mae'n bosibl y bydd arferion arloesol mewn un lleoliad yn rhai cyffredin yn rhywle arall.

Gan mai ymarferwyr sydd fel arfer yn ysgogi'r bartneriaeth, maent yn aml yn arwain y gwaith o ddiffinio ei natur a phenderfynu faint o ran y bydd rhieni a gofalwyr yn ei chwarae yn y parth addysgol proffesiynol. Mae ymarferwyr yn aml yn tybio eu bod yn gwybod beth sydd er budd gorau rhieni a gofalwyr (Bastiani a Wolfendale, 1996; Edwards, 2002), a all arwain at bartneriaeth unochrog.

Mae'r ddeddfwriaeth a'r amgylchedd addysgol y mae ysgolion yn gweithredu oddi mewn iddynt yn aml yn newid. Mae newid yn berthnasol am ei fod yn aml yn ymwneud ag ymarferwyr a rhieni/gofalwyr. Mae newid hefyd yn effeithio ar y bartneriaeth a chymuned ehangach yr ysgol. Dros y degawdau diwethaf, mae newidiadau wedi cynnwys y gofyniad i bob ymarferydd ymgynghori â rhieni a gofalwyr. Ceir bellach gynrychiolaeth gan rieni/gofalwyr ar lefel awdurdod lleol a chorff llywodraethu ysgol. Cymerir camau i gasglu barn rhieni a gofalwyr yn ystod arolygiadau o ysgolion. At hynny, caiff rhieni a gofalwyr eu hannog i fynegi eu barn.

Mae'r agenda 'Addysg Well i Blant yng Nghymru' wedi arwain at adolygiadau mawr ac arferol gan y llywodraeth a gynlluniwyd i hyrwyddo a sicrhau profiadau a chyflawniad addysgol gwell. Yn 2019 yn unig, cafwyd ymgynghoriadau ar *Cenhadaeth ein Cenedl: Cwricwlwm Gweddnnewidiol*, canllawiau ar gyfer *Cadw Dysgwyr yn Ddiogel* a chanllawiau ar gyfer *Cwricwlwm i Gymru 2022*. Mae angen i bawb sy'n ymwneud â datblygiad ac addysg plentyn fod yn ymwybodol o'r datblygiadau a'r newidiadau arfaethedig. Nid yw hyn bob amser yn dasg hawdd, ond mae'n un y gall ymarferwyr a llywodraethwyr gyfrannu ati, gan rannu'r datblygiadau a'r effeithiau hyn fel rhan o'u gwaith a'u partneriaeth â rhieni a gofalwyr. Gall cymuned ysgol wybodus a brwdfrydig gefnogi a gwella'r broses newid honno.

2.2 Pam y dylid cydweithio?

Mae yna nifer o resymau pam y dylai rhieni, gofalwyr, llywodraethwyr, ymarferwyr a chymuned yr ysgol gydweithio â'i gilydd.

Mae ymchwilwyr ac ymarferwyr addysgol yn aml yn pwysleisio'r manteision y mae gwaith tîm effeithiol rhwng ymarferwyr, rhieni, gofalwyr a dysgwyr yn eu cynnig i ddysgu plant. Gall cydweithio rhwng rhieni ac ymarferwyr fod yn bwysig i hunaniaeth, hunan-barch a llesiant seicolegol plentyn. Mae cydberthynas agos rhwng rhieni, gofalwyr ac ymarferwyr wrth ddarparu cymorth i blant yn arbennig o bwysig yn ystod cyfnodau o newid a phontio. Mae hyn ynddo'i hun yn rheswm cymhellol dros bartneriaeth agos.

Dylai'r oedolion allweddol ym mywyd plentyn allu uniaethu ag ef a'i annog mewn ffyrdd tebyg. Er mwyn deall i ba raddau y gall rhieni a gofalwyr fod yn rhan o addysg eu plant, byddwch nawr yn ystyried i ba raddau y maent yn gwneud y canlynol:

- cyflawni rôl addysgwr
- rhoi cymorth 'cefnidir' i ymarferwyr
- gweithio ochr yn ochr ag ymarferwyr.

2.2.1 Mae rhieni a gofalwyr yn addysgwyr

Mae pob rhiant a gofalwr yn addysgwr anffurfiol gweithredol, p'un a yw'n cydweithio ag addysgwyr proffesiynol ac ymarferwyr y plentyn ai peidio. Mae rhieni a gofalwyr yn cefnogi dysgu plentyn ym mhob agwedd ar ei fywyd, ac mae plant yn dysgu drwy gymryd rhan mewn bywyd teuluol a chymunedol. Gall hyn gynnwys:

- arsylwi ar y broses o baratoi a rhannu prydau a chyfrannu at y broses honno
- helpu i ofalu am aelodau eraill o'r teulu (brodyr a chwiorydd, neiniau a theidiau)
- cyfrannu at dasgau siopa a mynd ar negeseuon
- mynd i ddigwyddiadau teuluol a chymunedol
- mynd ar deithiau
- rhannu llyfrau, straeon, caneuon, fideos, postiadau ar y cyfryngau cymdeithasol, ffilmiau a dramâu â rhieni, gofalwyr a brodyr a chwiorydd.

Fel llywodraethwr, efallai y byddwch yn dod ar draws sefyllfa lle mae rhiant am fynd â hyn gam ymhellach drwy ddod yn 'addysgwr yn y cartref' ffurfiol. Mae'n bosibl y bydd rhieni'n gwneud hyn am eu bod yn teimlo bod eu plentyn yn anhapus mewn lleoliad ffurfiol. Maent yn credu y gall eu plentyn ffynnu drwy gael ei addysgu gartref. Lleiafrif o rieni sy'n dewis addysgu yn y cartref o hyd.

2.2.2 Mae rhieni a gofalwyr yn rhoi cymorth 'cefnidir' i ymarferwyr

Mae rhieni a gofalwyr, i bob pwrpas, yn athrawon cyntaf plentyn - ond nid yw pob rhiant a gofalwr yn gallu cymryd rhan pan fydd plentyn yn mynd i amgylchedd ysgol. Er y bydd llawer o rieni a gofalwyr yn dod yn rhan o weithio mewn partneriaeth ac addysg eu plentyn, gall fod rhesymau hefyd pam nad yw rhiant neu ofalwr yn gallu (neu'n dewis) peidio â chymryd rhan. Felly mae'n bwysig bod yn ofalus wrth ddod i gasgliadau ac ystyried y rhesymau pam nad yw'n ymddangos bod rhieni a gofalwyr yn gwneud yr hyn y mae lleoliad yn ei ofyn ganddynt, neu beidio â chymryd rhan lawn yn addysg eu plentyn.

Children in Wales
Plant yng Nghymru

(029) 2034 2434
info@childreninwales.org.uk
Cysylltu A' Ni

Rhoddi

Hafan

Newyddion

Archif newyddion

Datganiadau i'r wasg

Polisi

Amdanom Ni

Ein Gwaith

Aelodaeth

Ein Hyfforddiant

Yn Eich Ardal

Digwyddiadau

Swyddi

Adnoddau

Prosiectau rydym ni'n eu cefnogi

Cysylltu a Ni

Cysylltu A' Ni

Hafan > News > Llywodraeth Cymru'n lansio ymgyrch sy'n dweud bod addysg yn dechrau yn y cartref, 07/12/15 [C]

Llywodraeth Cymru'n lansio ymgyrch sy'n dweud bod addysg yn dechrau yn y cartref, 07/12/15 [C]

Mae Llywodraeth Cymru wedi lansio ymgyrch i annog rhieni i gefnogi dysgu eu plentyn gartref.

Mae'r ymgyrch yn cynyddu ymwybyddiaeth o'r dylanwad cadarnhaol y gall rhieni ei gael ar berfformiad addysgol plentyn trwy gefnogi gwaith ysgol gartref. Trwy greu amgylchedd sy'n gosod gwerth ar addysg a dysgu yn y cartref, gall rhieni roi dechrau da mewn bywyd i'w plentyn.

Mae'r ymgyrch ar gael ar Facebook a Twitter fel bod lle gan rieni a gofalwyr i rannu syniadau, gweithgareddau defnyddiol ac offer dysgu, i helpu plant i ddatblygu eu sgiliau dysgu trwy addysg a chwarae. Hefyd mae pecyn adnoddau'r ymgyrch ar gael i'w lawrlwytho.

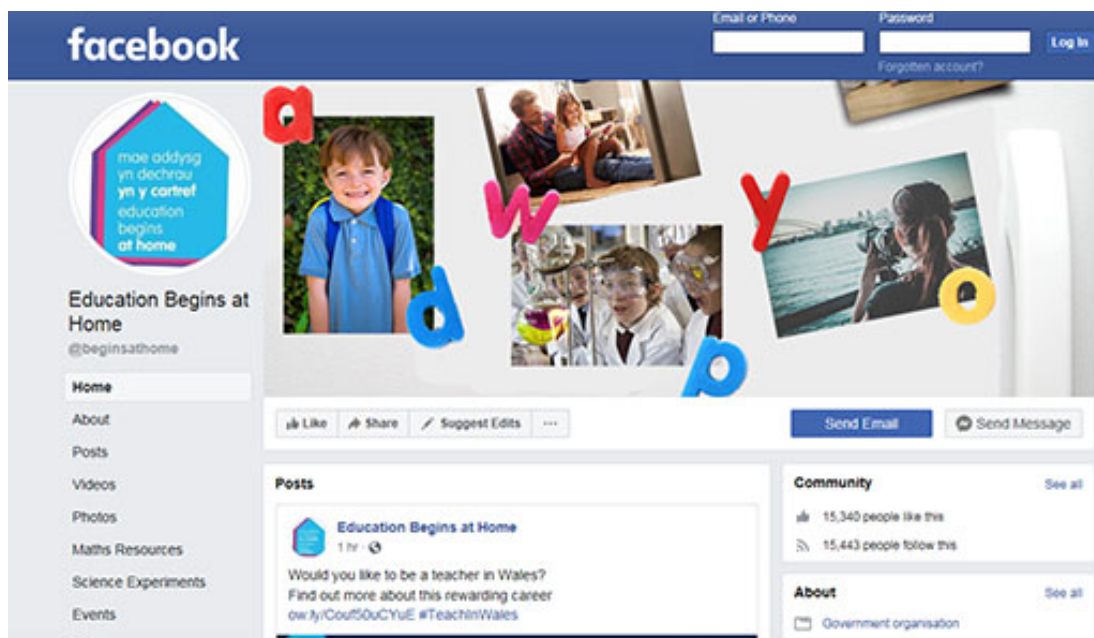
Ewch i [wefan Llywodraeth Cymru](#) i gael rhagor o wybodaeth.

Ffigur 4 Cyhoeddi ymgyrch 'Mae Addysg yn Dechrau yn y Cartref' ar wefan Plant yng Nghymru.

Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn annog rôl rhiant a gofalwr 'gefndir' ar bob cam o addysg plentyn. Mae syniadau a gwybodaeth wedi'u datblygu a'u cyhoeddi'n eang: er enghraifft, roedd gan ymgyrch 'Mae Addysg yn Dechrau yn y Cartref' [ffrwd Twitter](#) a [thudalen Facebook](#) er mwyn annog rhieni a gofalwyr i gyfrannu at addysg eu plentyn.

Ffigur 5 Cyfrif Twitter ymgyrch 'Mae Addysg yn Dechrau yn y Cartref' .

Ffigur 6 Tudalen Facebook ymgyrch 'Mae Addysg yn Dechrau yn y Cartref' .

Mae mentrau a arweinir gan y Llywodraeth yn bwysig o ran helpu rhieni a gofalwyr i deimlo y gallant fod yn rhan o ddysgu ffurfiol eu plentyn. Mae'r adnoddau hefyd yn darparu gwybodaeth, syniadau ac anogaeth er mwyn galluogi rhieni a gofalwyr i fod yn llai dibynnol ar leoliadau blynyddol cynnar ac ysgolion.

Dylech nawr roi cynnig ar Weithgaredd 5, sy'n cynnig cyfle i archwilio a myfyrio ar y rôl y mae rhieni a gofalwyr yn ei chwarae fel 'addysgwyr'.

Gweithgaredd 5: Rhieni a gofalwyr fel addysgwyr

Caniatewch 25 munud

Treuliwch ychydig funudau yn darllen [erthygl gan Owen Hathway](#) (bydd angen i chi sgrolio i lawr ar ôl clicio ar y ddolen) ac yna myfyriwch ar ei pherthnasedd i chi fel llywodraethwr. Efallai y byddwch yn dewis gwneud nodyn o'r pwyntiau allweddol yn y blwch isod.

Gallwch lawrlwytho'r nodiadau y byddwch yn eu gwneud drwy ddefnyddio'r blwch 'lawrlwytho atebion', a fydd yn ymddangos pan fyddwch yn cadw sylw am y tro cyntaf yn ystod y cwrs hwn.

Sylw

Mae'r gweithgaredd hwn yn gyfle i chi fyfyrrio ar y rôl y mae rhiant/gofalwr yn ei chwarae yn addysg ei blentyn. Mae Owen Hathway yn swyddog polisi ac mae'r erthygl yn cynrychioli ei farn. Caiff ei gyflogi gan Undeb Cenedlaethol yr Athrawon.

Mae'r awdur yn nodi bod angen cynnwys rhieni, gofalwyr a'r gymuned ehangach er mwyn sicrhau bod pob plentyn yn gallu gwreiddu ei botensial llawn. Mae hyn yn adlewyrchu'r syniad bod angen addysg 'ffurfiol' ac 'anffurfiol' er mwyn sicrhau bod pob plentyn yn gwreiddu ei botensial. Mae gan ysgolion, rhieni, gofalwyr a'r gymuned oll rôl i'w chwarae. Cyflawnir y dasg drwy waith tîm a phartneriaeth. Bydd y timau a'r partneriaethau hynny yn amrywio o ran maint a hyd, ond mae gan bob corff llywodraethu rôl i'w chwarae ynddynt.

2.2.3 Mae rhieni a gofalwyr yn gweithio ochr yn ochr ag ymarferwyr

Drwy weithio fel cynorthwywyr gwirfoddol, gall rhieni a gofalwyr ddarparu cymorth amhrisiadwy i blant, yn enwedig mewn lleoliad addysg gynnar – er enghraifft drwy ddarparu cymorth dysgu i blant. Mae Gweithgaredd 6 yn cynnig cyfle i ystyried pam y mae'n fuddiol gweithio gyda rhieni/gofalwyr.

Gweithgaredd 6: Pam y dylid gweithio gyda rhieni a gofalwyr?

Caniatewch 20 munud

Edrychwch ar y naw datganiad isod; mae pob un ohonynt yn rheswm pam y dylai ymarferwyr weithio gyda rhieni a gofalwyr. Ystyriwch bob datganiad a'r drefn y maent wedi'u cyflwyno ynddi. Yn y blwch isod, nodwch a ydych yn cytuno â phob datganiad a nodwch ym mha drefn y byddech yn rhoi'r datganiadau, gan roi rhesymau.

- **Seibiant:** Mae gan rai rhieni a gofalwyr anawsterau eithafol: emosiynol, cymdeithasol ac ariannol. Mae darparu cyfleusterau i rieni yn rhoi amser iddynt ymlacio a chwrdd ag eraill tra bo staff hyfforddedig yn gofalu am eu plant.
- **Sgiliau ymarferol:** Nid oes gan rai rhieni a gofalwyr y sgiliau gofal plant sylfaenol. Mae eu gwahodd i aros yn rhoi cyfle iddynt ddysgu oddi wrth staff a rhieni a gofalwyr eraill am bethau fel bwydo, newid, hylendid a chwsg.

- **Gwybodaeth am blant:** Rhieni a gofalwyr sy'n adnabod ac yn deall eu plant orau. Os ydynt ar gael i rannu'r wybodaeth hon, gall staff ei defnyddio i ddarparu gofal gwell i'w plant.
- **Hunan-barch:** Mae gan rai rhieni a gofalwyr ddiffyg hunan-barch. Drwy dreulio amser gyda rhieni a gofalwyr a'u hannog i feithrin sgiliau personol, gall staff roi ymdeimlad o hunan-werth iddynt, a hyder yn eu gallu eu hunain i ofalu am blant.
- **Hawliau defnyddwyr:** Mae rhieni a gofalwyr talu am ddarpariaeth cyn-ysgol naill ai'n uniongyrchol neu drwy ardrethi a threthi. Fel defnyddwyr, dylent gael eu cynnwys yn y gwaith o ddarparu'r gwasanaethau hyn.
- **Partneriaeth:** Cyfleusterau cymunedol yw gwasanaethau cyn-ysgol, a dylent ymateb i anghenion y rhai hynny sy'n eu defnyddio. Caiff staff a rhieni a gofalwyr gyfleoedd i feithrin cydberthnasau anffurfiol ac ymlaciol, sy'n ei gwneud yn haws i rhieni a gofalwyr fynegi eu hanghenion.
- **Cymorth gan y naill a'r llall:** Gan y rhai hynny sydd â phroblemau tebyg y mae pobl yn aml yn cael y cymorth mwyaf ystyrlon. Dylid sicrhau bod cyfleoedd ar gael i rieni gwrdd â'i gilydd er mwyn rhannu teimladau, gwerthoedd ac anawsterau, a chefnogi ei gilydd drwyddynt.
- **Pâr ychwanegol o ddwylo:** Mae yna nifer o dasgau'n gysylltiedig â gofal plant nad oes angen hyfforddiant nac arbenigedd penodol i'w gwneud: torri darnau o bapur ar gyfer gwaith celf, golchi teganau, gwneud dillad doliau, paratoi diodydd. Dylid annog rhieni i wneud tasgau o'r fath, fel y gall staff hyfforddedig ddarparu gwasanaethau sy'n gofyn am sgiliau gwahanol.
- **Gwella dealltwriaeth:** Nid yw rhai rhieni yn deall yr angen i ysgogi plant. Dylid annog rhieni i gydweithio â staff wrth gynllunio a chynnal gweithgareddau chwarae gyda'r plant. Bydd hyn yn gwella eu dealltwriaeth o werth chwarae.

Gallwch lawrlwytho'r nodiadau y byddwch yn eu gwneud drwy ddefnyddio'r blwch 'lawrlwytho atebion', a fydd yn ymddangos pan fyddwch yn cadw sylw am y tro cyntaf yn ystod y cwrs hwn.

Sylw

Mae'r datganiadau'n dangos buddiannau niferus cydweithio. Maent hefyd yn rhoi cipolwg ar anghenion (tybiedig) rhieni a gofalwyr. Mae'r rhan fwyaf o'r datganiadau'n ymwneud â'r buddiannau y mae partneriaeth yn eu cynnig i rieni a gofalwyr. Fodd bynnag, mae'n bwysig cofio am y buddiannau posibl i ymarferwyr hefyd. Gallant feithrin dealltwriaeth well drwy wrando ar rieni a gofalwyr ac ystyried eu dealltwriaeth bersonol o blant – er enghraifft y datganiad 'Gwybodaeth am blant'. Gall ymarferwyr hefyd gael eu cefnogi gan rieni a gofalwyr mewn nifer o ffyrdd ymarferol, fel y mae'r datganiad 'Pâr ychwanegol o ddwylo' yn ei awgrymu.

Mae'n bosibl eich bod wedi rhoi blaenoriaeth i fuddiannau i rieni/gofalwyr, ymarferwyr, plant, neu gyfuniad o'r rhain. Mae'n bwysig cydnabod bod cydweithio'n agos â rhieni a gofalwyr yn ganolog i ddatblygiad, llesiant a chyflawniad plentyn.

Mae partneriaeth yn ymwneud â rhieni a gofalwyr yn ymateb i syniadau ymarferwyr. Un ffordd amlwg o gynyddu ewyllys, dealltwriaeth ac ymdeimlad o bartneriaeth rhwng ymarferwyr, rhieni a gofalwyr yw drwy ddarparu cyrsiau a gweithdai. Gall y rhain fod ar sawl ffurf, ond yn y bôn, maent yn ymwneud â darparu lleoliad i rieni a gofalwyr er mwyn gwneud y canlynol:

- rhoi gwybodaeth iddynt
- egluro'r hyn y mae eu plant yn ei wneud yn y lleoliad
- rhoi gwybodaeth iddynt am eu plant
- eu helpu i gefnogi dysgu eu plant yn fwy effeithiol
- cynyddu eu hyder wrth gysylltu ag ymarferwyr ag ymholiadau ac awgrymiadau
- cynnig sgiliau a gwybodaeth iddynt a all fod yn ddefnyddiol iddynt.

Mae'n bwysig meithrin ymdeimlad ehangach o gwmpas y bartneriaeth a'r ffyrdd ymarferol niferus y gellir ei fynegi. Mae gwaith partneriaeth yn dueddol o gael ei lywio gan weithwyr proffesiynol – llunwyr polisïau, arbenigwyr ym maes y blynyddoedd cynnar, damcaniaethwyr addysgol ac ymarferwyr – ond prin iawn y caiff ei lywio gan rieni neu ofalwyr eu hunain. Felly mae'n bwysig meithrin cysyniad o bartneriaeth sy'n mynd y tu hwnt i'r hyn a allai fod yn briodol ym marn gweithwyr proffesiynol; gweledigaeth sy'n rhoi lle i rieni, gofalwyr, llywodraethwyr a phlant fynegi syniadau creadigol ac annisgwyl.

Mae gan ymarferwyr deimladau cryf am y mathau o bartneriaeth sy'n cefnogi eu gwaith orau mewn ysgol benodol, ac mae'r ffordd y mae lleoliadau addysgol yn dehongli'r syniad o 'bartneriaeth' yn amrywio'n sylweddol. Wrth benderfynu pa fath o bartneriaeth a fyddai'n gweithio mewn lleoliad, mae angen ystyried yr hyn sy'n ymarferol yn ôl natur y rhieni a'r gofalwyr a chymuned ehangach yr ysgol, ond hefyd yr hyn sy'n briodol i anghenion y plant. Mae'n rhaid i'r plant fod wrth wraidd unrhyw 'bartneriaeth'.

Mae Tabl 1 yn rhoi crynodeb o'r amrywiaeth o ffyrdd y gall rhieni ymgysylltu ag ymarferwyr ac ysgol. Mae'r tabl yn seiliedig ar waith Pugh a De'Ath (1989).

Tabl 1 Hyd a lled cyfraniad rhieni

Nid yw'r rhieni a'r gofalwyr yn rhan o ddysgu eu plant	Mae yna rai anghyfranogwyr 'gweithredol' sy'n penderfynu nad ydynt am fod yn rhan o ddysgu eu plant. Mae'n bosibl eu bod yn fodlon ar y ddarpariaeth, neu'n brysur iawn yn y gwaith, neu'n awyddus i dreulio amser i ffwrdd o'u plant. Yn ôl Vincent (1996), maent yn 'rhieni sydd wedi datgysylltu (detached)'. Mae yna hefyd anghyfranogwyr 'goddefol' a fyddai'n hoffi bod yn rhan o ddysgu eu plant ond nad oes ganddynt yr hyder i wneud hynny, neu sy'n anfodlon o bosibl ar y math o bartneriaeth a gynigir. Yn ôl Vincent (1996), maent yn 'rhieni annibynnol'.
Mae'r rhieni a'r gofalwyr yn cefnogi'r lleoliad 'o'r tu allan'	Dim ond pan fyddant yn cael eu gwahodd i wneud hynny y mae'r rhieni a'r gofalwyr hyn yn cymryd rhan, er enghraifft drwy fynd i ddigwyddiadau neu ddarparu arian ar gyfer adnoddau dysgu.
Mae'r rhieni a'r gofalwyr yn cymryd rhan mewn lleoliad 'oddi mewn' fel cynorthwywyr	Mae'r rhieni a'r gofalwyr hyn yn helpu mewn ffyrdd fel darparu cymorth ar deithiau, cefnogi dysgu'r plant yn y lleoliad neu gynnal llyfrgell teganau.
Mae'r rhieni a'r gofalwyr yn cymryd rhan yn y lleoliad 'oddi mewn' fel dysgwyr	Mae'r rhieni a'r gofalwyr hyn yn mynychu gweithdai a sesiynau addysg i rieni. Mae'r a'r gofalwyr hyn yn cymryd rhan mewn fforymau rhieni, fel y rheini mewn lleoliadau preifat neu gorfforaethol lle nad oes unrhyw fwrdd ymddiriedolwyr, neu bwyllgorau rhieni/gofalwyr, lle y gallant drafod a rhyngweithio â rheolwyr y lleoliad.

Mae'r rhieni a'r gofalwyr yn rhan o gydberthynas waith â'r ymarferwyr

Nodweddir cyfraniad y rhieni a'r gofalwyr hyn gan ymdeimlad a rennir o ddiben a pharch at y naill a'r llall. Er enghraifft, mae'r rhieni:

- yn gallu cael mynediad cyfartal at wybodaeth a chofnodion
- yn cyfrannu at y gwaith o asesu eu plant
- yn cyfrannu at y gwaith o ddethol ymarferwyr
- yn cael eu hannog i ddod yn ymarferwyr.

Mae'r rhieni a'r gofalwyr yn gwneud penderfyniadau ac yn eu rhoi ar waith

Yn y bôn, mae'r rhieni hyn yn gyfrifol ac yn atebol am ddarpariaeth y lleoliad ac mae ganddynt yr un cyfrifoldeb a rheolaeth â llywodraethwyr yn yr ysgol – er mai ychydig iawn ohonynt a fyddai'n ymgymryd â rheolaeth weithredol yn fwy nag y mae llywodraethwyr ysgol yn rheoli ysgol o ddydd i ddydd.

Mae Adran 3 yn adeiladu ar yr hyn a ddysgwyd yma ac yn ystyried materion sy'n effeithio ar y broses o feithrin cydberthnasau gwaith rhwng rhieni, gofalwyr ac ymarferwyr mewn lleoliad addysgol. Yn ei dro, gall y materion hyn effeithio ar waith corff llywodraethu a'i lywio.

3 Safbwyntiau gwahanol

3 Safbwyntiau gwahanol

Mae'n bosibl y bydd gan rieni, gofalwyr, ymarferwyr a llywodraethwyr safbwyntiau gwahanol am ystyr partneriaeth a'r ffordd y mae gwaith tîm yn cyfrannu at addysg, llesiant, diogelwch a datblygiad plentyn. Mae hyn yn codi materion pwysig i lywodraethwyr wrth weithio gydag ymarferwyr, rhieni a gofalwyr, ac i lywodraethwyr wrth geisio cynnwys rhieni a gofalwyr yn eu gwaith gyda phlant. Mae'r adran hon yn tynnu sylw at bedwar pwynt penodol a all helpu i lywio datblygiad partneriaethau â rhieni a gofalwyr, a gwaith y corff llywodraethu:

- cydnabod mai unigolion yw rhieni a gofalwyr
- deall pam y mae rhai rhieni a gofalwyr yn penderfynu peidio â bod yn rhan o ddysgu eu plant
- gweithio gyda rhieni a gofalwyr 'heriol'
- cydnabod strwythurau teuluol.

3.1 Cydnabod mai unigolion yw rhieni a gofalwyr

Caiff plant eu hystyried yn unigolion a dylid mabwysiadu'r un ymagwedd at eu rhieni a'u gofalwyr. Fodd bynnag, gan fod y rhan fwyaf o rieni a gofalwyr wedi ymddieithrio'n fwy na phlant, gellir gwneud datganiadau cyffredinol am rieni, er enghraifft 'Mae ein rhieni a'n gofalwyr yn gefnogol', 'Mae ein rhieni a'n gofalwyr yn gallu bod yn anodd', neu 'Nid yw ein rhieni a'n gofalwyr yn dda am godi arian'.

Lluniodd Carol Vincent (1996) ddosbarthiad pedair ffordd o safbwyntiau rhieni mewn perthynas ag ymarferwyr. Nododd bedwar 'math' sylfaenol o rieni a gofalwyr. Cliciwch ar bob un ohonynt i gael rhagor o fanylion:

Interactive content is not available in this format.

Weithiau gall dosbarthiadau o'r fath gefnogi neu fireinio ein syniadau, ond gallant hefyd leihau neu dangynrychioli realiti. Un anhawster mawr i nifer o ymarferwyr yw'r cyswllt cyfyngedig sydd ganddynt â'r rhan fwyaf o rieni a gofalwyr. Mae ymarferwyr yn treulio llawer o amser gyda phlant ond ychydig iawn o amser gyda rhieni a gofalwyr, oni bai bod y rhieni neu'r gofalwyr yn cymryd rhan yn y lleoliad fel gwirfoddolwyr neu weithwyr cyflogedig, neu os mai nhw yw'r ymarferwyr (er enghraifft mewn grŵp chwarae). Heb wybodaeth fanwl, mae'n hawdd gwneud tybiaethau, sy'n arwain at ystrydebau anghywir am rieni a gofalwyr. Mae llywodraethwyr, oni bai eu bod yn rhiant-lywodraethwr, yn treulio hyd yn oed llai o amser gyda rhieni a gofalwyr.

Mae amser yn brin i lawer o rieni a gofalwyr plant ifanc, a all egluro pam y mae llawer ohonynt yn ymddangos fel pe bai ganddynt lai o ddiddordeb nag a all fod yn wir. Mae'n hollbwysig peidio â labelu rhieni a gofalwyr yn 'wael' os byddant yn dewis peidio â gweithio mewn partneriaeth agos â'r lleoliad. Mae'n hawdd gwneud tybiaethau sy'n arwain at ystrydebau anghywir am rieni a gofalwyr, neu, yn yr un modd, gamsyniadau am ymarferwyr. Mae rhieni sydd 'wedi datgysylltu' ac 'annibynnol' Carol Vincent yn ein hatgoffa am y rhesymau pam y mae rhai rhieni a gofalwyr yn dewis peidio â bod yn rhan o ddysgu eu plant.

3.2 Deall pam y mae rhai rhieni a gofalwyr yn penderfynu peidio â bod yn 'bartneriaid'

Mae partneriaeth rhwng rhieni ac ymarferwyr yn cynnwys pennu disgwyliadau'r bartneriaeth mewn modd sensitif, a gwrando ar safbwyntiau, ymatebion a dymuniadau'r rhieni a gofalwyr. Ond beth allai fod yn sail i ddiffyg awydd ymddangosiadol rhieni a gofalwyr i gydweithio ag ymarferwyr? Mae Gweithgaredd 7 yn gofyn i chi feddwl am hyn mewn rhagor o fanylder.

Gweithgaredd 7: Rhesymau dros ddiffyg diddordeb

Caniatewch 10 munud

Ar sail yr hyn rydych wedi'i ddysgu ar y cwrs hwn a'ch profiad fel llywodraethwr, yn y blwch isod, nodwch bum rheswm pam na all rhiant neu ofalwr ymgysylltu'n llawn ag ymarferwyr a chymuned yr ysgol o bosibl.

Gallwch lawrlwytho'r nodiadau y byddwch yn eu gwneud drwy ddefnyddio'r blwch 'lawrlwytho atebion', a fydd yn ymddangos pan fyddwch yn cadw sylw am y tro cyntaf yn ystod y cwrs hwn.

Provide your answer...

Comment

Mae yna nifer o resymau pam nad yw rhiant neu ofalwr o bosibl yn ymgysylltu ag ymarferwyr neu gymuned yr ysgol. Bydd gan bob rhiant/gofalwr ei amgylchiadau a'i resymau unigol ei hun. Nid yw'r rhestr ganlynol yn hollgynhwysfawr; gall eich rhestr chi gynnwys pwyntiau ychwanegol, neu bwyntiau sy'n benodol i'ch ysgol:

- ymrwymiadau gwaith trwm a heriol
- pwysau teuluol
- anawsterau o ran gofal plant
- ymrwymiadau gofal
- cost trafnidiaeth neu ddiffyg trafni-diaeth
- ofn athrawon ac ysgolion
- ansicrwydd ynglŷn â'r rheswm dros y gwahoddiad
- ni chyrhaeddodd y llythyr gwahodd y cartref
- methu â darllen iaith ysgrifenedig y llythyr
- iaith y llythyr yn rhy 'ffurfiol' ac anodd ei deall
- rhybudd annigonol am y cyfarfod
- ofn 'awdurdod'
- y disgwyliad na fydd unrhyw ateb i broblemau penodol
- diffyg hyder wrth siarad Cymraeg neu Saesneg
- cyfyngiadau amser oherwydd ymrwymiadau gwaith a theulu
- dim mynediad at y rhyngrwyd
- rhesymau iechyd
- ddim yn adnabod neb a fydd yno
- ansicrwydd ynglŷn â mynd allan ar ei ben ei hun ar ôl iddi nosi
- casáu cyfarfodydd ffurfiol
- ofn cael y dasg o wneud rhywbeth
- ofn amgylchedd anghroesawgar
- pryder am yr hyn a ddywedir am y plentyn
- ofn cael ei ddwyn yn gyfrifol am ddiffyg cynnydd neu ymddygiad aflonyddgar y plentyn
- diffyg llety parhaol
- diffyg hunan-barch
- diffyg hyder
- ofn cael ei feirniadu
- amharodrwydd i siarad yn gyhoeddus
- ymrwymiadau blaenorol
- diffyg hyder yng ngallu'r ysgol i ddatrys problem
- gwrthdaro ag ymrwymiadau gwaith neu ymrwymiadau eraill
- profiad negyddol blaenorol o leoliad ysgol.

Mae'n rhestr hir – ac ond yn darparu enghreifftiau yn unig o rai o'r rhesymau dros ddiffyg diddordeb neu fethiant i fynd i gyfarfodydd.

3.3 Gweithio gyda rhieni a gofalwyr 'heriol'

Mae adroddiadau gan nifer o gymdeithasau rhieni ac athrawon yn awgrymu y bu cynnydd mewn ymddygiad amharchus, ac weithiau ymosodol, gan rieni a gofalwyr. Gall hyn ddigwydd ar safle'r ysgol neu ar y cyfryngau cymdeithasol. Yn ôl Wallace (2002, t. 10), gall y sbardunau gynnwys:

- arian, yn enwedig ceisiadau am arian i dalu ffioedd meithrinfa neu dalu am dripiâu ysgol
- ymddygiad plant, yn enwedig pan fydd rhieni neu ofalwyr yn ymateb yn gryf i bryderon a chwynion ymarferwr
- nifer cynyddol o blant ag anghenion addysgol arbennig, sy'n rhoi pwysau ar rieni, gofalwyr ac ymarferwyr am nad oes arian na chymorth arall cyfatebol wedi'u neilltuo i gyflawni'r polisi
- teimladau negyddol rhieni a gofalwyr tuag at unigolyn ag awdurdod.

Mae angen cryn sgil ac amser i ddelio â'r ymddygiad hwn, ac nid yw ymarferwyr bob amser wedi'u hyfforddi i ymdopi ag ef. Mewn lleoliadau lle mae'n rhaid delio'n aml â rhieni neu ofalwyr heriol, gellir lleihau'r anawsterau drwy wneud y canlynol:

- cynnal proses ymgynghori
- gweithio gyda'r rhieni a'r gofalwyr lle bynnag y bo'n bosibl
- dod o hyd i gyfleoedd i sgwrsio â'i gilydd.

Mae'n ddefnyddiol nodi disgwyliadau a chanllawiau clir i rieni a gofalwyr. Gall polisiâu ar ymddygiad, y defnydd o'r cyfyngau cymdeithasol a gweithdrefnau cwyno ddarparu fframwaith clir a phwynt cyfeirio i rieni a gofalwyr, disgyblion ac ymarferwyr. Fel llywodraethwr, efallai eich bod eisoes yn gyfarwydd â pholisiâu o'r fath, a fyddai'n cael eu llunio a'u hadolygu gan eich corff llywodraethu.

O ran yr enw gwael a roddir i rieni a gofalwyr weithiau, mae Margaret Morrissey o Gyddfederasiwn Cenedlaethol Cymdeithasau Rhieni ac Athrawon yn cyflwyno cymesuredd i'r ddadl drwy ddweud:

Mae'r mwyafrif helaeth o rieni – 95 y cant – yn gefnogol iawn. O ran y ganran honno o rieni nad ydynt yn gefnogol, efallai nad oes ganddynt ddiddordeb, neu eu bod yn rhy brysur neu o dan ormod o straen. Rydym yn ystyried yr hyn y gallwn ei wneud i'w helpu, yn hytrach na thaflu bai arnynt.

(Ward a Passmore, 2002)

3.4 Cydnabod strwythurau teuluol

Mae angen gwybodaeth dda ar ymarferwyr a llywodraethwyr am y mathau niferus o strwythurau teuluol sy'n bodoli erbyn hyn. Mae'n bwysig peidio â thybio bod y rhan fwyaf o blant yn byw gyda mam a thad sy'n briod. Mae'r ddelwedd isod (a addaswyd o Tassoni, 2000, t. 272) yn crynhoi'r prif fathau o drefniadau teuluol sy'n darparu gofal i blant. Cliciwch ar bob un ohonynt am ragor o fanylion:

Interactive content is not available in this format.

Dim ond enghreifftiau yw'r rhain o'r amrywiaeth o ffyrdd y gall plentyn fyw gyda'i riant/rieni. Mae llawer o blant hefyd yn byw gyda gofalwyr, fel neiniau a theidiau ac aelodau eraill o'r teulu, neu gallant fod mewn rhyw fath o ofal. Gall y trefniadau hynny newid dros amser. Mae'n bwysig osgoi gwneud tybiaethau am natur teuluoedd wrth weithio gyda rhieni a gofalwyr. Mae gwybodaeth ymarferwr am drefniadau teuluol plentyn yn dibynnu ar yr hyn y mae'r plant a'u rhieni neu ofalwyr yn awyddus i'w rannu.

4 Gwaith tîm ac arweiniad

4 Gwaith tîm ac arweiniad

Dros y degawdau diwethaf bu pwyslais cynyddol ar arweinyddiaeth ym maes addysg, yn enwedig yn y blynyddoedd cynnar. Bydd eich corff llywodraethu yn cysylltu ag uwch-dîm arwain yr ysgol mewn nifer o ffyrdd ac mae aelodau o'r uwch-dîm arwain yn aml yn rhan o'r corff llywodraethu.

Yn yr adran hon byddwch yn dysgu am y canlynol:

- arweinyddiaeth mewn lleoliad addysgol
- arddulliau arwain gwahanol
- sut y caiff arweinyddiaeth ei dangos
- y modd y mae gwaith tîm ac arweinyddiaeth lwyddiannus yn ategu ei gilydd

4.1 Pwysigrwydd arweinyddiaeth

Mae'r pwyslais cynyddol ar arweinyddiaeth yn seiliedig ar y syniad bod arweinyddiaeth effeithiol yn arwain at ganlyniadau gwell o ran gofal, dysgu a datblygiad plant. Mae Rost (1991) yn disgrifio arweinyddiaeth fel cydberthynas ddynamig rhwng grŵp o bobl, lle mae arweinwyr a chydweithwyr yn cydweithio i sicrhau newid.

O'r safbwynt hwn, gellir ystyried bod arweinyddiaeth yn broses ddylanwadu ddwyffordd ryngweithiol. Hynny yw, p'un a yw'r ymarferydd unigol wedi'i ddynodi'n 'gyfrifol' neu'n 'rheolwr' ai peidio, gall pob ymarferydd fyfyrir ar ei ymarfer ei hun, rhoi newid ar waith a dylanwadu ar ansawdd y ddarpariaeth. Mae'r syniad o arweinyddiaeth fel proses ryngweithiol yn galluogi pawb sy'n gweithio mewn ysgol – boed hynny fel ymarferwr neu mewn rolau eraill – i gydweithio mewn diwylliant o ddysgu a gwybodaeth a rennir er mwyn sicrhau bod y disgyblion ysgol yn cael addysg ardderchog. Mae gwaith llywodraethwyr yn rhan o'r dysgu a'r wybodaeth a rennir hynny.

Mae datblygu diwylliant tîm yn agwedd allweddol ar arweinyddiaeth. Bydd natur a strwythur y tîm yn amrywio yn ôl cyd-destun y gwaith i'w wneud, ond dylai aelodau'r tîm fod yn gweithio tuag at nodau cyffredin. Mae cyfathrebu a'r strategaethau a ddefnyddir gan arweinwyr ac aelodau timau yn allweddol i'r ffordd hon o weithio.

Gweithgaredd 8: Y gallu i arwain

Caniatewch 10 munud

Myfyriwch ar eich profiad eich hun o arweinyddiaeth, p'un a yw hynny fel aelod o dîm neu fel arweinydd. Yn y blwch isod, nodwch dri gallu rydych yn disgwyl i arweinydd eu dangos.

Gallwch lawrlwytho'r nodiadau y byddwch yn eu gwneud drwy ddefnyddio'r blwch 'lawrlwytho atebion', a fydd yn ymddangos pan fyddwch yn cadw sylw am y tro cyntaf yn ystod y cwrs hwn.

Sylw

Mae arweinwyr yn defnyddio eu profiadau, eu sgiliau a'u galluoedd eu hunain. Mae arweinwyr llwyddiannus yn meddu ar amrywiaeth o alluoedd. Bydd eich rhestr o alluoedd yn seiliedig ar eich profiad eich hun a gall gynnwys rhai o'r canlynol:

- hyder
- sgiliau cyfathrebu effeithiol
- y gallu i gymryd cyfrifoldeb
- y gallu i wneud penderfyniadau hyddysg
- hyblygrwydd
- uchelgais
- brwdfrydedd
- parodrwydd i ddysgu.

Nid yw hon yn rhestr hollgynhwysfawr ac mae'n bwysig cofio y gall unigolion ddangos tystiolaeth o arweinyddiaeth heb feddu ar rôl arwain ddynodedig.

Mae arweinyddiaeth ei hun yn broses dameidiog amrywiol, a roddir ar waith mewn cyd-destun o newid ochr yn ochr â thasgau rheoli o ddydd i ddydd. Mae arweinyddiaeth yn effeithiol os yw'n datblygu arweinyddiaeth aelodau'r tîm. Felly, rôl arweinydd yw annog eraill i arwain eu hunain. Nid gwneud pethau'n haws i'r arweinydd yw diben hyn, ond manteisio i'r eithaf ar ddoniau pawb. Mae arweinwyr yn chwarae rôl bwysig wrth alluogi ymarferwyr eraill i feithrin y galluoedd angenrheidiol i wella ansawdd y ddarpariaeth. Mae'n bosibl y dylai ymarferwyr geisio mabwysiadu'r rhinweddau arwain a nodwyd gan McCall a Lawlor (2000), sy'n awgrymu y dylai arweinyddiaeth fod yn seiliedig ar weledigaeth:

Rhaid i arweinwyr feddu ar ryw fath o syniad am y dyfodol, y gorwel pell a'r cynllun gweithredu llawn, ac mae angen iddynt feddu ar y gallu i gynnal eu momentwm personol a momentwm y tîm wrth geisio cyflawni'r nod dymunol. Rhaid iddynt hefyd ddangos rhinweddau dynol cyfoethog fel teyrngarwch i genhadaeth, chwilfrydedd, beiddgarwch, ymdeimlad o antur a sgiliau rhyngpersonol cryf, gan gynnwys y gallu i reoli'r rhai sy'n gweithio iddynt mewn modd teg a sensitif. Rhaid iddynt allu eu cymell eu hunain ac eraill, dangos ymrwymiad i'r achos, rhyddhau doniau ac egni eraill, meddu ar hunanhyder ond hefyd agwedd hyblyg a pharodrwydd i ddysgu technegau a sgiliau newydd.

(McCall a Lawlor, 2000, yn Jones Pound, 2008, t. 1)

Er mwyn sicrhau darpariaeth addysgol effeithiol mae angen i arweinwyr ac ymarferwyr fyfyrion barhaus ar brofiadau'r plant yn eu lleoliad ac, mewn partneriaeth â'u teuluoedd, llywodraethwyr a gweithwyr proffesiynol eraill, ysgogi newid er gwell.

Figur 12 Mae arweinyddiaeth yn ymwneud â phennu nodau a gwaith tîm

Mae arweinyddiaeth yn berthnasol i bawb, beth bynnag fo'u rôl yn eu lleoliad. Meddylwch am rinweddau, sgiliau a galluoedd penodol arweinydd. Isod ceir fersiwn gryno o ddetholiad Reed (2009) o'r rhinweddau, y sgiliau a'r galluoedd personol a all nodweddu arweinydd effeithiol.

Rhinweddau arwain ymarferwyr y blynyddoedd cynnar (Reed, 2009):

- gwybodaeth glir am ei gryfderau a'i wendidau ei hun a'i gydweithwyr
- sicrhau y caiff gwybodaeth am blant a theuluoedd ei throsglwyddo'n effeithiol
- gweithio'n effeithiol mewn partneriaeth
- bod yn flaengar ac yn arloesol; annog cydweithwyr i wneud yr un peth

- arwain drwy esiampl
- dod o hyd i ffyrdd o fyfrio ar ei ymarfer, ac annog cydweithwyr i wneud yr un peth.

Mae gweithio mewn lleoliadau blynyddoedd cynnar yn dod yn fwyfwy cymhleth ac mae'r rolau'n gofyn am lefelau uchel o wybodaeth a sgiliau gan ymarferwyr ac arweinwyr. Mae Jones a Pound (2008) yn defnyddio'r ymadrodd 'arweinyddiaeth gynhwysol' gan gefnogi'r syniad bod darpariaeth y blynyddoedd cynnar yn rhy heriol i gael ei chyflawni gan un person yn unig. Mae hyn yn awgrymu bod gan bob aelod o'r tîm cyfan, i raddau amrywiol, ran hollbwysig i'w chwarae. Yn hyn o beth, mae'n bosibl bod arweinydd dynodedig, ond nid oes diwylliant 'arweinydd a dilynwyr' yn y lleoliad – yn hytrach, mae yna ddiwylliant o dîm gyda phawb yn gweithio'n gyfforddus mewn hinsawdd o werthuso a myfrio.

Un o nodweddion lleoliad blynyddoedd cynnar yw bod nifer o oedolion yn gweithio fel rhan o dîm. Efallai na fydd ymarferydd sy'n gweithio gartref, er enghraifft, yn ymddangos fel pe bai'n rhan o 'dîm' nac yn 'arweinydd' ond mae'n bosibl ei fod yn gweithio gydag ymarferwyr eraill sy'n gweithio gartref, canolfannau plant a gwasanaethau cymorth lleol. Mae angen sgiliau arwain ar ymarferwyr y blynyddoedd cynnar at nifer o ddibenion, gan gynnwys:

- arwain y cwricwlwm
- gwneud penderfyniadau
- gweithio gyda rhieni a gofalwyr
- datblygu polisïau
- gweithio gyda gweithwyr proffesiynol neu asiantaethau eraill
- gweithio gyda llywodraethwyr
- delio â gwrthdaro
- trefnu'r amgylchedd dysgu ac amgylchedd yr ysgol.

4.2 Pwysigrwydd timau

Er bod addysg mewn ysgolion yn gweithredu mewn cyd-destunau gwahanol, un peth sy'n gyffredin rhwng addysg ac ysgolion yw bod nifer o oedolion yn gweithio fel rhan o dîm. Mae natur gymhleth a heriol diogelu a hyrwyddo lles, llesiant, dysgu a datblygiad plant yn golygu na all ymarferwyr weithio'n annibynnol ar gydweithwyr a gweithwyr proffesiynol eraill.

Gellir ystyried mai gwaith tîm yw congflaen diogelu, llesiant, datblygiad ac addysg. Fodd bynnag, mae datblygu, arwain a gweithio mewn tîm yn broses gymhleth barhaus yn hytrach na digwyddiad syml. Mae'r ymrwymiad i gydweithio mewn cyd-destun amlasiantaethol yn deillio o'r gred na ellir dosbarthu anghenion plant i gategorïau iechyd, cymdeithasol ac addysgol, ac y dylid eu hystyried mewn modd cyfannol.

The term 'wider' team includes professionals who may be less closely involved on a day-to-day basis but are needed to collaborate with, as and when appropriate to enhance a school's provision and meet a child's individual needs. This could include health visitors, speech and language therapists or educational psychologists.

Mae'r rhan fwyaf o arweinwyr a staff y blynyddoedd cynnar yn gwerthfawrogi bod gwaith tîm yn bwysig i amodau gwaith eu lleoliadau, ac yn deall y gall yr hyn y mae tîm yn ei olygu amrywio. [...] Yn dibynnu ar yr ystyr a roddir i'r cysyniad o dîm, gellir cynnwys rhieni yn y diffiniad ehangach. Beth bynnag fo'i ddiffiniad, hanfod tîm yw bod pob cyfranogwr yn cydweithio'n effeithiol i gyflawni nod cyffredin.

(Rodd, 2006, t. 147)

Un o'r agweddau allweddol ar waith tîm yw'r graddau y mae gan bawb sy'n rhan o'r tîm safbwyntiau, gwerthoedd a chredoau a rennir. Os gall aelodau'r tîm gyfleu'r agweddau hyn, maent yn fwy tebygol o ddatblygu dealltwriaeth a rennir a gweithio'n effeithiol fel tîm.

4.3 Gwerthoedd a chredoau yng nghyd-destun gwaith tîm

Derbynnir yn gyffredinol fod y syniad o 'nod cyffredin' yn greiddiol i'n dealltwriaeth o waith tîm. Ond beth yw 'nod cyffredin'? Mae Rodd yn awgrymu y gellir diffinio tîm fel a ganlyn:

Grŵp o bobl yn cydweithredu er mwyn gweithio tuag at fodloni set o nodau, amcanion neu ddibenion y cytunwyd arnynt, wrth hefyd ystyried anghenion a buddiannau personol unigolion.

(Rodd, 2006, t. 149)

Mae Rodd hefyd yn awgrymu bod y cysyniadau canlynol yn gysylltiedig â thimau:

- mynd ar drywydd athroniaeth, delfrydau a gwerthoedd cyffredin
- ymrwymiad i ddatrys problemau
- cyfrifoldeb a rennir
- cyfathrebu agored a gonest
- mynediad at system gymorth.

Deallir yn gyffredin fod gwaith tîm yn ymwneud ag israddio buddiannau unigolion o blaid buddiannau'r grŵp. Mae hyn yn golygu bod angen i anghenion y tîm gael blaenoriaeth dros anghenion unigolion o fewn y tîm er mwyn creu ysbryd tîm. Mae gwaith tîm yn seiliedig ar nifer o werthoedd craidd.

Parch at unigolion	cydnabod urddas a natur unigryw pawb, ac ymddwyn mewn ffyrdd sy'n cyfleu'r parch hwnnw.
Hybu llesiant	gweithio er lles pawb a cheisio helpu unigolion i ffynnu.
Gwirionedd	meddu ar ymrwymiad i addysgu a chroesawu gonestrwydd; bod yn agored i'r hyn sydd gan eraill i'w ddweud; a herio unrhyw achosion o anwiredd.
Democratiaeth	y gred y dylai pawb gael y cyfle i fanteisio ar hunanlywodraeth neu ymreolaeth; a cheisio cynnig cyfleoedd i bobl fwynhau ac arfer hawliau democrataidd.
Tegwch a chydaddoldeb	meithrin cydberthnasau a nodweddir gan y canlynol: • tegwch • herio achosion o wahaniaethu er mwyn hyrwyddo cydraddoldeb • a gwerthuso camau gweithredu o ran y ffordd y caiff pobl eu trin, y cyfleoedd sy'n agored iddynt a'r gwobrau y maent yn eu cael

Nid yw meddu ar werthoedd a chredoau craidd a'u trosi'n ymarfer bob amser mor syml ag y mae'n ymddangos. Gall gweithio fel tîm llwyddiannus fod yn anodd. Mae natur amrywiol lleoliad a'r amrywiaeth o unigolion dan sylw yn golygu nad oes un ffordd benodol o gyflawni gwaith tîm llwyddiannus. Gall cyfyngiadau penodol atal ymarfer y tîm rhag adlewyrchu gwerthoedd a safbwyntiau ei aelodau.

Mae datblygu diwylliant tîm mewn hinsawdd gyfforddus o ofyn cwestiynau, cadarnhau dealltwriaeth, myfyrio a gwerthuso yn hollbwysig er mwyn gwella profiadau addysgol, ac mae gan gyrrff llywodraethu rôl allweddol i'w chwarae yn hyn o beth.

Os yw tîm craidd yn gweithio'n effeithiol tuag at nodau a rennir, bydd y tîm yn gallu uniaethu a rhyngweithio'n haws ag aelodau eraill o'r tîm ehangach neu allanol. Mae'r ymgyrch tuag at waith partneriaeth wedi'i disodli'n raddol gan y syniad mwy hyblyg o waith a gwasanaethau 'integredig' a gwmpesir gan y term 'gwaith amlasiantaethol'.

4.4 Rhoi hyn ar waith

Mae yna sawl agwedd ar eich rôl fel llywodraethwr. Fodd bynnag, mae gwaith tîm yn sail i waith corff llywodraethu. Bydd pob corff llywodraethu yn manteisio ar brofiadau a sgiliau eu llywodraethwyr unigol mewn ffyrdd gwahanol. Fel y cyfryw, mae pob corff llywodraethu yn unigryw.

Mae Adran 5 yn cynnig cyfle i fyfyrion ar yr hyn rydych wedi'i ddysgu ar y cwrs hwn a'r ffordd y gallwch ei gymhwyso at eich gwaith fel llywodraethwr. Drwy eich astudiaethau rydych wedi archwilio rolau timau a gwaith tîm, wedi ystyried arweinyddiaeth ac wedi dysgu am waith 'partneriaeth', sef math o waith tîm a ddefnyddir mewn ysgolion sy'n dod â rhieni, gofalmwr, ymarferwyr ac eraill ynghyd i gefnogi addysg, llesiant a datblygiad plant. Mae cyrff llywodraethu yn cynnal eu sesiynau datblygu eu hunain. Mae'n bosibl y bydd eich corff llywodraethu wedi cynnal archwiliad sgiliau er mwyn llywio trafodaethau am aelodaeth pwyllgorau a rolau llywodraethwyr arweiniol. Gall archwiliad sgiliau fod yn fan cychwyn da wrth ffurfio tîm effeithiol a galluogi llywodraethwyr i ddefnyddio eu gwybodaeth a'u sgiliau presennol, a meithrin rhai newydd.

Gweithgaredd 9: Gwaith tîm a'r corff llywodraethu

Caniatewch 5 munud

Treuliwch ychydig funudau yn myfyrion ar waith eich corff llywodraethu. Sut rydych yn gwerthuso effeithiolrwydd y corff llywodraethu bob blwyddyn?

Ar ôl myfyrion ar y dasg, treuliwch ychydig funudau yn nodi eich ymatebion yn y blwch isod.

Gallwch lawrlwytho'r nodiadau y byddwch yn eu gwneud drwy ddefnyddio'r blwch 'lawrlwytho atebion', a fydd yn ymddangos pan fyddwch yn cadw sylw am y tro cyntaf yn ystod y cwrs hwn.

Provide your answer...

Comment

Mae yna ofynion statudol y mae'n rhaid i gorff llywodraethu eu bodloni, gan gynnwys adroddiadau blynyddol a chwrdd â rhieni a gofalmwr (os gofynnir am hynny). Rhoddir canllawiau ar gynnwys adroddiadau o'r fath ond pa weithgareddau eraill rydych yn eu cynnal?

Mae llywodraethu cadarn yn hollbwysig wrth geisio gwella safonau ysgol ac mae [nifer o adnoddau y gall corff llywodraethu eu defnyddio wrth gyflawni ei waith](#).

Mae gwaith tîm yn bwysig wrth llywodraethu. Gall datblygu'r tîm a darparu adnoddau cysondeb fel archwiliadau sgiliau rheolaidd a chwestiynu dulliau gweithredu helpu i roi ffocws i drafodaethau, prosesau cynllunio a gwaith datblygu. Mae Tabl 2 yn cynnwys enghreifftiau o gwestiynau y gallech fod am eu datblygu i'w defnyddio yng nghyfarfodydd eich corff llywodraethu eich hun er mwyn darparu ffocws i drafodaethau, consensws a dealltwriaeth a nodau a rennir. Fel yr ydych wedi'i ddysgu, mae'r rhain i gyd yn cyfrannu at waith tîm llwyddiannus.

Tabl 2 Cwestiynau i fwrdd llywodraethu.

Y sgiliau cywir A oes gennym y sgiliau cywir ar y bwrdd llywodraethu?	1. A ydym wedi cynnal archwiliad sgiliau er mwyn llywio hyfforddiant a datblygiad yn y dyfodol? 2. A ydym yn defnyddio'r archwiliad sgiliau fel sail i benodiadau llywodraethwyr?
Effeithiolrwydd A ydym mor effeithiol ac y gallem fod?	1. Pa mor dda rydym yn deall rolau a chyfrifoldebau llywodraethwyr? 2. A ydym yn defnyddio dull gweithredu strategol? 3. A ydym yn parchu rôl y Pennaeth yn y gwaith o redeg yr ysgol o ddydd i ddydd? 4. A oes gennym broses sefydlu a chynllun i ddiwallu anghenion datblygu? 5. A yw maint, cyfansoddiad a strwythur pwyllgorau ein bwrdd llywodraethu yn addas er mwyn sicrhau gwaith effeithiol? 6. Sut rydym yn cadw'n ymwybodol o newidiadau mewn polisi a deddfwriaeth?
Rôl y Cadeirydd A yw ein Cadeirydd yn dangos arweinyddiaeth gadarn ac effeithiol?	1. A ydym yn adolygu perfformiad y Cadeirydd? 2. A ydym yn ethol Cadeirydd bob blwyddyn? 3. A ydym yn cynllunio'n dda ar gyfer olyniaeth? 4. A oes adolygiad blynyddol o gyfraniadau at berfformiad y bwrdd?

Strategaeth A oes gan yr ysgol weledigaeth glir a blaenoriaethau strategol?	1. A yw ein gweledigaeth yn edrych ymlaen dair i bum mlynedd? 2. A yw ein strategaeth yn cynnwys yr hyn y bydd y plant sydd wedi gadael yr ysgol wedi ei gyflawni? 3. A ydym wedi cytuno ar strategaeth sy'n cynnwys blaenoriaethau ar gyfer cyflawni ein gweledigaeth ynghyd â dangosyddion perfformiad allweddol? 4. A ydym yn monitro ac yn adolygu'r strategaeth yn rheolaidd? 5. Pa mor effeithiol y mae ein cylch cynllunio strategol yn llywio gweithgareddau a gwaith gosod agenda y bwrdd llywodraethu?
Ymgysylltu A ydym yn ymgysylltu'n gywir â chymuned ein hysgol, y sector ysgolion ehangach a thu hwnt?	1. Pa mor dda rydym yn gwrando ar ein disgyblion, ein rhieni, ein gofalmwyr a'n staff, yn eu deall ac yn ymateb iddynt? 2. Sut rydym yn adrodd yn rheolaidd ar waith y bwrdd llywodraethu? 3. Sut rydym yn gwrando ar adborth ac yn ymateb iddo?
Atebolrwydd y weithrediaeth A ydym yn dwyn arweinwyr yr ysgol i gyfrif?	1. Pa mor dda rydym yn deall data perfformiad yr ysgol (gan gynnwys data olrhain cynnydd yn ystod y flwyddyn) er mwyn i ni ddwyn arweinwyr yr ysgol i gyfrif yn briodol? 2. A yw'r llywodraethwyr yn ymweld yn rheolaidd â'r ysgol er mwyn dod i'w hadnabod a monitro'r broses o roi strategaeth yr ysgol ar waith? 3. Pa mor dda y mae ein adolygu polisïau yn gweithio a sut rydym yn sicrhau cydymffurfiaeth? 4. A ydym yn gwybod pa mor effeithiol yw'r gwaith o reoli perfformiad pob aelod o staff yr ysgol? 5. A yw'r systemau rheolaeth ariannol yn gadarn fel y gallwn sicrhau'r gwerth gorau am arian?
Effaith A ydym yn cael effaith ar ddeilliannau'r disgyblion?	1. I ba raddau y mae'r ysgol wedi gwella dros y tair blynedd diwethaf? 2. Beth fu cyfraniad y bwrdd llywodraethu at hyn?

(Addaswyd o NGA, 2015)

Fel llywodraethwyr, rydych yn ymwneud â'r gwaith o ystyried ystod eang o ddogfennaeth a data, gan gynnwys perfformiad, cyflawniad a'r gyllideb. Mae'n bosibl y gofynnir i chi ddod o hyd i ffyrdd o ddatrys materion sydd wedi codi, neu y byddwch yn rhan o waith cynllunio ar gyfer newid. Mae meithrin dealltwriaeth a rennir, pennu nodau cyffredin a manteisio ar arbenigedd a phrofiad llywodraethwyr yn ddefnyddiol wrth fynd i'r afael â phroblemau a chynllunio ar gyfer newid. Mae Tabl 3 yn cynnwys awgrymiadau ar gyfer dull cwestiynu sy'n manteisio ar waith tîm a gall helpu i feithrin dealltwriaeth a rennir a datrysiadau ac amcanion cyffredin.

Tabl 3 Dod o hyd i atebion drwy waith tîm.

Nodi'r mater	- Beth yw'r mater neu'r broblem? - Ar bwy y mae'r broblem yn effeithio, a pham? - A oes unrhyw effeithiau eraill?
Dadansoddi	- Beth yw 'symptomau' y broblem hon? - Beth yw'r agweddau gwahanol arni? - Sut mae'r rhain yn berthnasol i fewnbynnau, trwybynnau ac allbynnau'r tîm? - Pa wybodaeth sydd ar gael? - Pa dystiolaeth sydd ei hangen arnom?
Casgliadau	Beth yw'r casgliad? Rhowch drosolwg o'r broblem a'i hachosion pwysig a nodwch nodweddion pwysig y broses ddadansoddi.
Argymhellion	- Beth y mae'r datrysiad yn ei gyflawni? - Beth yw'r cyfyngiadau? - Beth yw'r opsiynau ar gyfer mynd i'r afael â'r mater neu'r broblem? - Sut mae'r opsiynau hyn yn mynd i'r afael â'r broblem neu'r meysydd i'w gwella a nodwyd? - Pa opsiwn sy'n apelio fwyaf, a pham? - Sut y byddwch yn monitro, yn adolygu neu'n gwerthuso llwyddiant y datrysiad(au)? Nodwch unrhyw dybiaethau a wnaed.
Manteision, anfanteision a goblygiadau	Ystyriwch y rhain yn ofalus Nodwch sut y gellid mynd i'r afael ag anfanteision neu oblygiadau negyddol gan sicrhau bod unrhyw gynlluniau yn rhai CAMPUS (penodol, mesuradwy, cyflawnadwy, realistig a chyfyngedig o ran amser)

(Adapted from NGA, 2015)

Dylech nawr roi cynnig ar y gweithgaredd olaf.

Gweithgaredd 10: Fy ngwaith fel llywodraethwr

Caniatewch 30 munud

Meddylwch am yr hyn rydych wedi'i ddysgu a gwnewch nodiadau am y canlynol yn y blwch isod.

- Beth rydych nawr yn ei ddeall wrth y term 'gwaith tîm'?
- Pa dimau rydych yn rhan ohonynt fel llywodraethwr?
- Fel llywodraethwr, a ydych yn arwain unrhyw dimau?
- Beth yw cryfderau gwaith tîm?
- A oes gan eich corff llywodraethu 'ddiben craidd'?
- Sut mae eich gwaith 'partneriaeth' o fudd i addysg disgyblion?
- Pa agweddau a chredoau o ran y ffordd y mae plant yn dysgu ac yn datblygu rydych yn eu rhannu ag aelodau eraill o'r corff llywodraethu?
- Beth y byddwch yn ei wneud yn wahanol yn eich rôl fel llywodraethwr ar ôl astudio'r cwrs hwn?

Gallwch lawrlwytho'r nodiadau y byddwch yn eu gwneud drwy ddefnyddio'r blwch 'lawrlwytho atebion', a fydd yn ymddangos pan fyddwch yn cadw sylw am y tro cyntaf yn ystod y cwrs hwn.

Provide your answer...

Comment

Nid oes yr un ateb cywir i'r gweithgaredd hwn. Bydd eich ymatebion yn unigryw ac yn seiliedig ar eich profiadau a'ch dealltwriaeth eich hun. Mae parodrwydd i ddysgu, addasu a chyfrannu i gyd yn rhan o rôl llywodraethwr. Mae dysgu yn brofiad unigol, ac rydym yn gobeithio eich bod wedi meithrin dealltwriaeth well o waith tîm a'r rôl y mae'n ei chwarae yn eich gwaith fel llywodraethwr drwy astudio'r cwrs hwn. Dylech nawr allu nodi eich dewisiadau eich hun o ran rolau timau ac rydym yn gobeithio y bydd y ddealltwriaeth hon o fudd i'ch gwaith fel llywodraethwr.

Fel llywodraethwr, rydych yn gwneud cyfraniad amhrisiadwy at gymuned eich ysgol ac addysg disgyblion yng Nghymru. Fel llywodraethwr, rydych (Gwasanaethau Governors Cymru, 2019):

- yn wirfoddolwr
- yn ymddiddori mewn addysgu, dysgu a phlant
- yn cynrychioli'r bobl hynny sydd â diddordeb allweddol yn yr ysgol, gan gynnwys rhieni, staff, y gymuned leol a'r ALI
- yn rhan o dîm sy'n derbyn cyfrifoldeb am bopeth y mae'r ysgol yn ei wneud
- mewn sefyllfa i ymrwymo i gyfarfodydd ac achlysuron eraill yn ôl yr angen
- yn barod i ddysgu
- yn gallu bod yn gyfaill sy'n cefnogi'r ysgol ond sydd hefyd yn gallu myfyrio'n feirniadol ar y ffordd y mae'r ysgol yn gweithio a'r safonau y mae'n eu cyrraedd
- yn gyswllt rhwng rhieni, gofawyr, y gymuned leol, yr ALI a'r ysgol.

Fel llywodraethwyr, mae eich gwaith hefyd yn seiliedig ar [‘7 Egwyddor Bywyd Cyhoeddus’](#) (Y Pwyllgor Safonau mewn Bywyd Cyhoeddus, 1995).

5 Cwis bathodyn gorfodol

5 Cwis bathodyn gorfodol

Nawr mae'n amser cwblhau'r [cwis bathodyn gorfodol](#), sy'n cynnwys naw cwestiwn.

Gallwch agor y cwis mewn ffenestr neu dab newydd a dychwelyd at y cwrs ar ôl i chi ei gwblhau.

Cofiwch, mae'r cwrs yn cyfrif tuag at eich bathodyn. Os na fyddwch yn llwyddiannus y tro cyntaf, gallwch roi cynnig arall ar y cwis ymhen 24 awr.

6 Casgliad

6 Casgliad

Archwiliodd y cwrs hwn nifer o feysydd sy'n berthnasol i'ch gwaith fel llywodraethwr ysgol. Ar ôl cwblhau eich astudiaethau, dylech nawr feddu ar ddealltwriaeth well o'r rôl bwysig y mae gwaith tîm yn ei chwarae yng nghymuned yr ysgol a'r modd y gellir defnyddio 'partneriaethau' a gwaith tîm i gefnogi a datblygu addysg disgyblion a chynnig y cyfleoedd gorau iddynt.

Mae gwaith tîm hefyd yn seiliedig ar ymdeimlad o ddiben a nodau cyffredin. Yng nghydestun llywodraethwyr, mae hyn yn seiliedig ar ddyheadau a pholisi llywodraethu. Nododd y Gweinidog Addysg, Kirsty Williams: 'Cenhadaeth Ein Cenedl yng Nghymru yw codi safonau, gwella cyrhaeddiad pob plentyn a sicrhau bod gennym system addysg sy'n destun balchder cenedlaethol ac y mae'r cyhoedd yn ymddiried ynddi. (Llywodraeth Cymru, n.d. 2). Fel llywodraethwr, rydych yn chwarae rôl yn y genhadaeth honno ac mae gwaith eich corff llywodraethu yn seiliedig ar waith tîm.

Mae gan lywodraethwyr ysgolion gyfrifoldeb cyffredinol am gynnal yr ysgol ynghyd â chyfrifoldebau penodol am hyrwyddo safonau addysgu uchel a lles disgyblion. Mae hyn oll yn rhan o fframwaith cyfreithiol. Mae bod yn llywodraethwr yn waith gwerth chweil a heriol, ond er mwyn i lywodraethwyr gyflawni eu cyfrifoldebau a'u dyletswyddau'n effeithiol ac yn effeithlon, mae angen canllawiau a chymorth arnynt.

(Gwasanaethau Governors Cymru, 2019)

Dylech nawr:

- Ddeall pwysigrwydd timau mewn cyd-destun addysg
- Deall pwysigrwydd gweithio mewn 'partneriaeth' ag eraill mewn cyd-destun addysgol

Cyfeirnodau

- Awdurdod Cymwysterau, Cwricwlwm ac Asesu Cymru (ACCAC) (2000) *Canlyniadau Dymunol i Ddysgu Plant Cyn Oedran Addysg Orfodol*, Caerdydd: ACCAC.
- Bastiani, J. and Wolfendale, S. (gol) (1996) *Home-School Work in Britain: Review, Reflection and Development*, Llundain: David Fulton.
- Belbin, R.M.(1981) *Management Teams: Why They Succeed or Fail*, Llundain: Butterworth-Heinemann.
- Bennett, R. (1994) *Organisational Behaviour* (2il arg), Llundain: Pitman
- Committee of Enquiry into the Education of Handicapped Children and Young People (CEEHCYP) (1978) *Special Educational Needs*, Adroddiad Warnock, Llundain: HMSO.
- Committee on Standards in Public Life (1995) 'The 7 principles of public life', 31 Mai, GOV.UK. Ar gael yn:
<https://www.gov.uk/government/publications/the-7-principles-of-public-life/the-7-principles-of-public-life-2> (cyrchwyd 3 Hydref 2019).
- Cymdeithas Genedlaethol y Llywodraethwyr (NGA) (2015) 'Key questions every governing board should ask itself' (2il arg), Cymdeithas Genedlaethol y Llywodraethwyr. Ar gael yn:
<https://www.nga.org.uk/getmedia/028dfea6-8313-4339-96ed-fa61e0769fe4/Twenty-questions-second-edition-2015.pdf> (cyrchwyd 3 Hydref 2019).
- Gwasanaethau Governors Cymru, <http://www.governors.cymru/cymraeg/> (cyrchwyd 3 Hydref 2019).
- Hathway, O. (n.d.) 'Education begins at home', Cyngor y Gweithlu Addysg. Ar gael yn:
<https://www.ewc.wales/site/index.php/en/about/staff-room/son-archive/43-english/about/staff-room/blog-archive/104-owen-hathway-education-begins-at-home.html> (cyrchwyd 3 Hydref 2019).
- Jones, C. a Pound, L. (2008) *Leadership and Management in the Early Years: A Practical Guide*, Llundain: Gwasg Y Brifysgol Agored.
- Llywodraeth Cymru (n.d. 1) 'Llywodraethiant ysgolion', LLYW.CYMRU. Ar gael yn:
<https://gov.wales/school-governance> (cyrchwyd 3 Hydref 2019).
- Llywodraeth Cymru (n.d. 2) 'Mae addysg yn newid', LLYW.CYMRU. Ar gael yn:
<https://gov.wales/education-changing> (cyrchwyd 3 Hydref 2019).
- Llywodraeth Cymru (2013) *Hyfforddiant Sefydlu i Lywodraethwyr yng Nghymru*, Hawlfraint y Goron, Caerdydd: Llywodraeth Cymru. Ar gael yn:
<https://gov.wales/sites/default/files/publications/2018-03/induction-training-for-governors-in-wales-guidance-for-local-authorities-and-governing-bodies-of-maintained-schools.pdf> (cyrchwyd 3 Hydref 2019).
- Maclure, J. S. (1968) *Educational Documents: England and Wales 1816–1967*, London: Methuen.
- McCall, C. and Lawlor, H. (2000) *Leadership Examined: Knowledge and Activities for Effective Practice*, London: Stationery Office Books.
- Meighan, R. (1997) *The Next Learning System*, Nottingham: Educational Heretics Press.
- National Governors' Association (NGA) (2015) 'Key questions every governing board should ask itself' (2nd edn), National Governors' Association. Available at:
<https://www.nga.org.uk/getmedia/028dfea6-8313-4339-96ed-fa61e0769fe4/Twenty-questions-second-edition-2015.pdf> (cyrchwyd 3 Hydref 2019).

- The Open University (2019) *Working in groups and teams*, OpenLearn. Available at: <https://www.open.edu/openlearn/money-business/leadership-management/working-groups-and-teams/content-section-0?active-tab=description-tab> (cyrchwyd 7 Hydref 2019).
- Pugh, G. and De'Ath, E. (1989) *Working Towards Partnership in the Early Years*, London: National Children's Bureau.
- Reed, M. (2009) 'Partnership working in the Early Years' in A. Robbins and S. Callan (2008) *Managing Early Years Settings: Supporting and Leading Teams*, London: Sage Publications.
- Read, M. and Rees, M. (2010) 'Working in teams in the Early Years' in Cable, C., Miller, L. and Goodliff, G. *Working with Others in the Early Years* (2nd edn), Maidenhead: Open University Press.
- Ribbens, J. (2000) untitled paper presented at an Economic and Social Research Council (ESRC) seminar 'Parents and Schools', Bath Spa University, 18 October.
- Rodd, J. (2006) *Leadership in Early Childhood* (2nd edn), Maidenhead: Open University Press.
- Rost, J.C. (1991) *Leadership for the Twenty-first Century*, New York, NY: Praeger.
- Sharpe, R. and Green, A. (1975) *Education and Social Control: A Study in Progressive Primary Education*, London: Routledge and Kegan Paul.
- Tassoni, P. (2000) *Certificate Child Care and Education* (2nd edn), Oxford: Heinemann.
- Vincent, C. (1996) *Parents and Teachers: Power and Participation*, London: Falmer Press.
- Wallace, W. (2002) 'Meet the parents', *Nursery World*, 2 May, pp. 10–11.
- Young-Powell, A. (2016) 'What makes a brilliant board of governors?', *The Guardian*, 23 September. Available at: <https://www.theguardian.com/teacher-network/2016/sep/23/six-essential-skills-for-school-governing-bodies-and-how-to-get-them> (accessed 30 August 2019).

Acknowledgements

Diolchiadau

Ysgrifennwyd y cwrs am ddim hwn gan Carol Howells.

Heblaw am ddeunyddiau gan drydydd partïon a deunyddiau a nodwyd fel arall (gweler y [telerau ac amodau](#)), mae'r cynnwys hwn ar gael o dan [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 Licence](#).

Mae'r deunydd a gaiff ei gydnabod isod yn Berchenogol ac fe'i defnyddir dan drwydded (nid yw'n ddarostyngedig i Drwydded Creative Commons). Rydym yn ddiolchgar iawn i'r ffynonellau canlynol am roi caniatâd i ni atgynhyrchu deunydd yn y cwrs am ddim hwn:

Delweddau

Llun ar y clawr: SolStock/Getty Images; Ffigur 1: Bennett, T. (2017) *Creating a Culture: How School Leaders Can Optimise Behaviour*, ar gael yn <https://www.gov.uk/government/publications/behaviour-in-schools>, atgynhyrchwyd o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored, www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence; Ffigur 2: Llywodraeth

Cymru, ar gael ar-lein yn <https://llyw.cymru/llywodraethiant-ysgolion>, atgynhyrchwyd o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored (<http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/>); Adran 2.2.1: arwydd ysgol, Tim Scrivener/Llun Stoc Alamy; Adran 2.2.2: athro a phlant mewn ystafell ddosbarth, Gregg Vignal/Llun Stoc Alamy; Ffigur 4: cymerwyd o <http://www.plantynghymru.org.uk/>; Ffigurau 5 a 6: Mae Addysg yn Dechrau yn y Cartref, Llywodraeth Cymru; Adran 3.3, herio rhieni a gofalwyr: SDI Productions/Getty Images; Adran 3.4: strwythurau teuluol, addaswyd o Tassoni, P. (2000) *Certificate Child Care and Education* (Ail argraffiad), Rhydychen: Heinemann; Adran 4.1: pwysigrwydd arweinyddiaeth, Edgars Sermulis/Llun Stoc Alamy; Ffigur 12: Rawpixel Ltd/Llun Stoc Alamy; Adran 4.3: gwerthoedd a chredoau yng nghyd-destun gwaith tîm, Rawpixel Ltd/Llun Stoc Alamy.

Tablau

Tabl 2, addaswyd o erthygl gan Gymdeithas Genedlaethol Llywodraethwyr (2015) 'Key questions every governing board should ask itself' (ail argraffiad), ar gael yn <https://www.nga.org.uk/getmedia/028dfea6-8313-4339-96ed-fa61e0769fe4/Twenty-questions-second-edition-2015.pdf>.

Gwnaed pob ymdrech i gysylltu â pherchenogion hawlfreintiau. Os byddwn wedi hepgor unrhyw ffynonellau yn anfwriadol, bydd y cyhoeddwr yn barod i wneud y trefniadau angenrheidiol ar y cyfle cyntaf.

This free course was written by

Except for third party materials and otherwise stated (see [terms and conditions](#)), this content is made available under a

[Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 Licence](#).

The material acknowledged below is Proprietary and used under licence (not subject to Creative Commons Licence). Grateful acknowledgement is made to the following sources for permission to reproduce material in this free course:

Every effort has been made to contact copyright owners. If any have been inadvertently overlooked, the publishers will be pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

Don't miss out

If reading this text has inspired you to learn more, you may be interested in joining the millions of people who discover our free learning resources and qualifications by visiting The Open University – www.open.edu/openlearn/free-courses.